

ADEPT și EXPERT-GRUP

EUROMONITOR

Numărul 4 (13), Ediția III

**Implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni UE-RM,
Evaluarea progresului în perioada octombrie-decembrie 2008**

**Acest raport apare cu sprijinul financiar al
Fundației Soros-Moldova**

în cadrul proiectului

**„Relațiile Moldova-UE: Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei
Publice asupra Principalelor Evoluții”**

**Implementat de Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”
și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”**

Autori: Igor BOȚAN

Corneliu GURIN

Elena PROHNIȚCHI

Alexandru MOCANU

Valeriu PROHNIȚCHI

Alexandru OPRUNENCO

Ana POPA

Victoria VASILESCU

Notă: Autorii au realizat acest raport cu bună-credință și bune intenții. Numai autorii sînt responsabili de afirmațiile și concluziile exprimate, care nu sînt în mod necesar împărtășite de Fundația Soros-Moldova, Guvernul Republicii Moldova sau alte instituții menționate în raport.

Cuprins:

<i>ABREVIERI ȘI ACRONIME</i>	<u>4</u>
<i>INTRODUCERE</i>	<u>5</u>
<i>SUMAR</i>	<u>6</u>
1. DIALOG POLITIC ȘI INSTITUȚII DEMOCRATICE	<u>8</u>
2. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE	<u>14</u>
3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN	<u>17</u>
4. JUSTIȚIE	<u>20</u>
5. DEZVOLTARE ȘI REFORME ECONOMICE	<u>22</u>
6. DEZVOLTARE ȘI REFORME SOCIALE	<u>24</u>
7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL	<u>26</u>
8. CLIMATUL DE AFACERI	<u>28</u>
9. FRONTIERĂ, MIGRAȚIE ȘI TRAFICUL DE FIINȚE UMANE	<u>30</u>
<i>DESPRE PROIECT ȘI ORGANIZAȚII</i>	<u>35</u>

ABREVIERI ȘI ACRONIME

APC – Acordul de Parteneriat și Cooperare;
APCE – Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei;
AȘM – Academia de Științe a Moldovei
BMA – Biroul Migrație și Azil
BNM – Banca Națională a Moldovei;
BNMI – Biroul Național pentru Migrațiune;
BNS – Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova;
CCTP – Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane;
CCCEC – Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;
CpDOM – Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova;
CE – Comisia Europeană;
CEC – Comisia Electorală Centrală;
CEDO – Curtea Europeană pentru Drepturile Omului;
CNIE – Comisia Națională pentru Integrare Europeană;
CoE – Consiliul Europei;
CSI – Comunitatea Statelor Independente;
CSJ – Curtea Supremă de Justiție;
CSM – Consiliul Superior al Magistraturii;
EUBAM – Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina;
MAI – Ministerul Afacerilor Interne;
MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene;
MAPL – Ministerul Administrației Publice Locale;
MDI – Ministerul Dezvoltării Informaționale;
MJ – Ministerul Justiției;
MPSFC - Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului;
OIM – Organizația Internațională pentru Migrațiune;
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa;
PAUERM – Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova;
PEV – Politica Europeană de Vecinătate;
PG – Procuratura Generală;
PNADO – Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului;
PSESE – Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est;
SG – Serviciul de Grăniceri;
SV – Serviciul Vamal
UE – Uniunea Europeană;
UNFPA- Fondul Organizației Națiunilor Unite pentru Populație;
USD – dolar SUA.

Sfârșitul perioadei de implementare a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova (PAUERM), alături de expirarea termenului Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) dintre UE și Republica Moldova, marchează în mod firesc și începutul unei noi etape în relațiile bilaterale: pregătirea, negocierea și adoptarea unui nou acord. Din perspectiva UE, noile relații cu Republica Moldova și alte țări sînt văzute prin prisma Comunicării din 5 decembrie 2007 a Comisiei Europene către Parlamentul European „*O Politică Europeană de Vecinătate Viguroasă*”. Documentul în cauză, alături de reconfirmarea verbală a Președintelui Comisiei Europene José Manuel Barroso din cadrul întâlnirii cu Președintele Republicii Moldova din 14 ianuarie 2008, prevede prelungirea termenului de implementare a PAUERM ca instrument de cooperare a UE cu Moldova pînă la valorificarea deplină a potențialului acestui document.

În pofida realizărilor Republicii Moldova în implementarea PAUERM, menționate cu diferite ocazii de înalți demnitari europeni și evidențiate mai cu seamă în Raportul de țară pentru Moldova, făcut public la 3 aprilie 2008, problema majoră rămîne aplicarea defectuoasă a legislației adaptate la cerințele PAUERM, la care se adaugă restanțele cronice la un șir de capitole de maximă sensibilitate, precum: reforma sistemului judiciar și asigurarea independenței justiției; asigurarea adecvată a drepturilor omului; libertatea mass-media, mai ales a audiovizualului public; autonomia și eficiența administrației publice locale; climatul investițional etc.

Confirmîndu-și hotărîrea de a urma neabătut cursul de integrare europeană, autoritățile moldovene au adoptat în luna mai a.c. *Prioritățile pentru 2008 ale Agendei Integrării Europene*. Documentul menționat subliniază că are menirea să înlăture “deficiențele de implementare a legilor” și concentrarea eforturilor, în mod special, asupra implementării reformelor în domeniile sensibile, menționate în raportul de progres al Comisiei Europene. Din această perspectivă, *Prioritățile pentru 2008* reprezintă un mic plan de acțiuni cu: obiective formulate, măsuri necesare pentru a fi implementate; instituții responsabile pentru implementare și termene fixe. Drept cheazășie a efortului constant și concentrat în direcțiile invocate sînt menționate: “Formatul nou al Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, acum condusă de Președintele Republicii Moldova, precum și noul Guvern al Republicii Moldova”. Potrivit documentului invocat, „Comisia Națională este hotărîtă să asigure corelarea priorităților pentru integrare europeană cu cadrul strategic intern și alocarea finanțării adecvate pentru aceste priorități”, iar pentru a monitoriza în mod regulat procedurile guvernamentale, Comisia Națională „va audia lunar rapoarte de implementare”.

Deși *Agenda Integrării Europene* prevede abordarea problemelor menționate în Raportul de țară al Comisiei Europene în corespundere cu așteptările și conform practicilor de implementare a PAUERM, modul și componența în care a fost constituită Comisia Națională pentru Integrare Europeană a provocat nedumeriri, mai cu seamă în privința neincluserii, fără explicații, în componența acesteia a Președintelui Parlamentului și a reprezentanților unor organizații civice, care au făcut parte din componența anterioară a comisiei. În acest context și pentru suplinirea lipsei organizațiilor civice în componența Comisiei Naționale, proiectul „**Relațiile Moldova-UE: Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei Publice asupra Principalelor Evoluții**”, realizat cu suportul financiar al Fundației „SOROS-Moldova” își propune să monitorizeze atît implementarea priorităților *Agendei Integrării Europene*, cît și un șir de evoluții adiacente. Începerea “perioadei de reflecții” în care experții din partea Comisiei Europene și Republicii Moldova stabilesc prioritățile pentru negocierea ulterioară a clauzelor noului acord bilateral, necesită o monitorizare obiectivă și imparțială pentru a putea estima atît gradul de apropiere a Republicii Moldova de obiectivele marcate de standardele europene, cît și pentru evidențierea domeniilor în care blocajele împiedică avansarea.

Dialog politic și instituții democratice

Dialogul dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană s-a caracterizat printr-o evoluție constantă în T4-2008. Principala realizare a fost includerea Republicii Moldova în proiectul Parteneriatului Estic - o nouă inițiativă a Uniunii Europene de aprofundare a relațiilor cu țările vecine ex-sovietice. De asemenea, au avut loc mai multe reuniuni ale organismelor de cooperare UE-Moldova, vizite ale oficialilor moldoveni și europeni la Bruxelles/Chișinău, întrevederi bilaterale cu importanți oficiali ai statelor membre UE. Cu aceste ocazii, Moldova a încercat să convingă că este pregătită pentru negocierea unui cadru juridic mai avansat cu UE și să obțină suportul diplomatic a statelor membre UE în urgentarea aprobării mandatului Comisiei Europene pentru negocierea viitorului acord moldo-comunitar. La rîndul lor, oficialii europeni au făcut mai multe declarații despre importanța calității reformelor și a desfășurării într-o manieră democratică a alegerilor parlamentare din 2009 pentru caracterul viitoarelor relații UE-Moldova.

În domeniul instituțiilor democratice s-au constatat unele evoluții moderate, dar și aprofundarea problemelor raportate în perioadele anterioare. Printre realizări se numără: consolidarea legislației privind drepturile copilului, angajaților și deținuților; instaurarea unui control civil asupra activității instituțiilor de detenție a persoanelor și a Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției; adoptarea Strategiei dezvoltării societății civile în anii 2009-2011; adoptarea Legii privind transparența în procesul decizional. Pe de altă parte, continuă să fie încălcate drepturile omului (dreptul la libera exprimare, dreptul de a nu suferi torturii înformat, dreptul la un proces echitabil, dreptul proprietății, dreptul la alegeri dreptul la asociere etc.) - fenomen soldat cu condamnarea Moldovei la CEDO în cazuri cu despăgubiri valorice mari. Alte probleme sînt legate de: aplicarea incorectă a Legii privind întrunirile de către forțele poliției, „înghețarea” dialogului dintre societatea civilă și autoritățile publice centrale; cazurile frecvente de încălcare a libertății presei; menținerea fenomenului (auto)cenzurii la instituțiile mass-media publice; tergiversarea adoptării și aplicării mai multor legi în domeniu; aplicarea defectuoasă a legislației privind drepturile omului sau ignorarea acestora de către organele decidente.

Consolidarea capacității administrative

Deși în perioada de referință au fost adoptate cîteva acte legislative și normative importante, au fost întreprinse anumite măsuri instituționale, *evoluții esențiale nu pot fi constatate*, nici în domeniul Reformei Administrației Publice Centrale (Reforma APC), care nu a fost finalizată în termenii fixați, și nici în domeniul reformei Administrației Publice Locale (Reforma APL), care a stagnat din cauza nesoluționării problemei descentralizării administrative, neasigurării autonomiei finanțelor publice locale, altor probleme conexe. *Deficiențele și problemele rămîn în mare parte aceleași*, generate de inconsecvența măsurilor, lipsa resurselor adecvate și politizarea excesivă a administrației publice, de toate nivelele. Autoritățile au depus anumite eforturi normative pentru sporirea transparenței, prevenirea și combaterea corupției, dar mecanismele de implementare au rămas defectuoase, ceea ce nu permite atingerea impactului preconizat și constatarea efectului real al reformelor în domeniu. Mai mult decît atît, chiar autoritățile centrale au ajuns să critice eforturile organelor specializate în sfera prevenirii și combaterii corupției, dispunînd reorganizări instituționale ad-hoc, soldate cu trieri de cadre și instabilitate funcțională.

Conflictul transnistrean

Multiplele eforturi diplomatice din perioada de referință nu au fost în măsură să determine reluarea procesului de negocieri în format "5+2". În cadrul summit-ului de la Helsinki, Consiliul Ministerial al OSCE nu a putut adopta Declarația Finală, precum și Declarația cu privire la Moldova, căreia i s-a opus Federația Rusă. În cadrul celei de a doua întâlniri, din decembrie 2008, a Președintelui Vladimir Voronin cu liderul transnistrean Igor Smirnov au fost discutate perspectivele reluării negocierilor în formatul "5+2", pașii care urmează a fi întreprinși în vederea activizării grupurilor de lucru privind întărirea încrederii și securității. În vederea consolidării măsurilor de încredere reciprocă, accentul discuțiilor a fost pus pe asigurarea condițiilor pentru libera circulație a persoanelor și mărfurilor dintre cele două maluri ale Nistrului. S-a ajuns la înțelegerea continuării dialogului și consultărilor în format "2+1" (Rusia, Transnistria, Republica Moldova) cu scopul reluării depline a negocierilor în vederea soluționării definitive a problemei transnistrene. În același timp, autoritățile transnistrene au manifestat reticență față de inițiativele organizațiilor civice referitoare la consolidarea măsurilor de încredere dintre cele două maluri ale Nistrului, emanație a unor instituții occidentale care susțin reluarea procesului de negocieri în format "5+2".

Justiție

Principalele evoluții se datorează activității CSM, asistenței internaționale specializate și eforturilor unor instituții locale ce acordă asistență procesului de reformă a justiției. Adoptarea legii cu privire la Procuratură este apreciată drept realizare a priorităților, dar impactul acestui document este dificil de apreciat, în condițiile cînd sistemul procuraturii rămîne închis, coordonat intern, subordonat ierarhic și pasibil de interferențe politice, prin intermediul conducerii acesteia. Independența justiției nu este asigurată plenar, asigurarea materială și financiară rămîne o problemă serioasă. Persistă bănuielele și acuzațiile despre corupția existentă în sistem, măsurile de asigurare a transparenței actului de justiție nu sînt aduse la îndeplinire din diverse motive subiective (lipsa resurselor materiale și financiare, a cadrelor calificate, tărăgănarea unor decizii etc.). Implementarea măsurilor alternative a cunoscut o anumită evoluție datorită activității procuraturii și a serviciilor de probațiune, dar rămîne problematică lansarea procedurilor de mediere.

Dezvoltare și reforme economice

La sfârșit de an cele mai mari realizări au fost menținerea inflației în limitele unei singure cifre și creșterea PIB-ului în pofida recesiunii globale din al doilea semestru. Pe parcursul a 11 luni ale anului 2008 au crescut și salariile cu 23,6% față de aceeași perioadă a anului 2007. Totuși, salariile din sectorul învățământului rămân cu mult sub media pe economie și au crescut cel mai lent în acest an. Criza economică mondială deja începe să fie simțită în Moldova. Volumul remitențelor scade și va contribui la reducerea consumului intern. De asemenea scade și cererea externă, ceea ce a fost deja simțit de exportatori. Apar factori de presiune asupra monedei naționale care s-a oprit din trendul său de apreciere. Deși prognozele macroeconomice publicate în CCTM și Politica Monetară și Valutară a BNM pentru anul 2009 sunt optimiste, în condițiile unui an de criză acestea pot fi influențate de factori neprevăzuți. Un aspect important este adoptarea noii Legi cu privire la Curtea de Conturi care oferă cadrul normativ necesar pentru efectuarea activității de audit și conferă mai multă obiectivitate controalelor și auditului prin faptul că autoritățile publice nu pot influența modificarea programului de activitate a acesteia.

Dezvoltare și reforme sociale

În perioada de referință – octombrie-decembrie 2008, au fost observate o serie de evoluții pozitive dar și probleme și deficiențe în domeniul dezvoltării și reformelor sociale. Astfel au fost analizate următoarele domenii – dialogul social în ocuparea forței de muncă, egalitatea de genuri, sănătate și siguranță la locul de muncă, protecția și integrarea socială, sănătate publică. Importante realizări în termeni legislativi au fost semnalate în special în domeniul dialogului social în ocuparea forței de muncă și protecția și integrarea socială. Câteva importante nereușite au fost semnalate, în special vom menționa tergiversarea procesului de aprobare a Strategiei Naționale de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova și a Strategiei Naționale pentru Incluziunea Socială a Persoanelor cu Dizabilități (2009-2013).

Comerțul internațional

În ultimul trimestru 2008 evoluțiile în domeniul **comerțului extern** au fost mixte. Relațiile comerciale cu Uniunea Europeană se dezvoltă foarte dinamic, îndeosebi cu România. Această țară acum se plasează ferm pe poziția destinației principale pentru exporturile moldovenești. Totodată, criza economică globală va afecta relațiile comerciale ale Republicii Moldova cu alte țări. Cu toate că aceste riscuri încă nu s-au transformat în date statistice, există mai multe semnale de reducere a cererii pentru unele exporturi moldovenești (îndeosebi din partea estică). Totodată, nu este exclusă că încetinirea influxurilor de remitențe de peste hotare va modera într-o oarecare măsură cererea internă, și respectiv, importurile. Beneficiile prevăzute de PCA au fost folosite completamente la capitolul exporturile de vin și zahăr, și doar parțial în ceea ce privește exportul cerealelor pe piața europeană. Totuși, nu toate oportunitățile comerciale sunt folosite plenar, inclusiv din cauza unor bariere interne importante. Eliminarea acestor bariere va fi o condiție importantă pentru instituirea zonei de comerț liber între Republica Moldova și Uniunea Europeană. Putem constata o dinamică pozitivă în ceea ce privește ajustarea cadrului normativ național la cel comunitar la capitolul normelor sanitare și fitosanitare. Este însă greu de evaluat la etapa actuală dacă progresele legislative se translează în cele practice, ținând cont de faptul că eforturile legislative s-au accelerat în mare parte în a două jumătate a anului 2008.

Climatul de afaceri

După ce în primele trei trimestre ale anului 2008 fluxul de investiții străine directe a crescut puternic, intrări spectaculoase ale investitorilor s-au produs și în trimestrul patru. Progresele principale în consolidarea climatului investițional se rezumă la adoptarea proiectului Codului de procedură vamală, modificarea legii cu privire la prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului și propunerea noilor instrumente pentru rezolvarea conflictelor cu contribuabilii fiscali. Agenții economici care au suferit ca urmare a introducerii de către Federația Rusă a embargoului comercial în 2005-2006 au fost iertați definitiv de repatrierea mijloacelor valutare pe care nici nu aveau cum să le încaseze de la partenerii ruși. Lista eșecurilor care au știrbit din imaginea climatului investițional ar trebui să înceapă cu pierderea de către Moldova a unui nou dosar la CEDO și impunerea de către Curte a unei compensații de 6,7 milioane euro pe care Moldova trebuie să o achite companii germane „Unistar Ventures” GmbH. Datele preliminare pentru trimestrul 4 arată că inițiativa de legalizare a capitalului a fost un eșec total. Amnistia fiscală efectuată în 2007 și-a găsit o continuare specifică, mai multor companii din sectorul energetic fiindu-le iertate în mod necondiționat datoriile pe care le aveau față de stat și față de unele companii de stat.

Frontieră, migrație și traficul de ființe umane

Parlamentul a aprobat Strategia Sistemului Național de Referire (SNR) pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei pentru anii 2009-2011. Strategia are drept scop integrarea sistemului existent de protecție și de asistență a victimelor TFU în sistemul de asistență socială, ea constituie un instrument esențial pentru implementarea Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. A fost adoptată și Legea privind statutul juridic al adopției, care reglementează raporturile juridice privind protecția drepturilor copilului prin adopție, cooperarea autorităților administrației publice cu organizațiile neguvernamentale și cooperarea internațională în domeniu. Activitatea Misiunii EUBAM a fost apreciată drept istorie de succes și autoritățile Moldovei solicită continuarea acesteia.

1. DIALOG POLITIC ȘI INSTITUȚII DEMOCRATICE

Dialog politic: constatări generale

- Pe 3 octombrie 2008 a avut loc cea de-a IX-a Reuniune a Comitetului de Cooperare UE-RM care a evaluat progresele înregistrate de Republica Moldova la etapa finală de realizare a Planului de Acțiuni UE-RM, la capitolele: dialog politic și reforme, justiție și afaceri interne, cooperare politică cu UE, cooperare vamală, comerț, piață și reformă regulatorie etc. Reprezentanții Comisiei Europene au apreciat pozitiv realizările Moldovei în implementarea standardelor europene în unele domenii, oferind unele recomandări pentru consolidarea rezultatelor obținute. În același timp, Comisia Europeană s-a arătat rezervată față de implementarea unor angajamente asumate de Moldova legate de:
 - ne-aplicarea practicilor comerciale discriminatorii;
 - îmbunătățirea climatului investițional (în sistemul bancar și cel al asigurărilor);
 - implementarea practicilor europene în domeniul concurenței;
 - neadmiterea cazurilor de presiune asupra opoziției și interferența autorităților în procesul judiciar;
 - revizuirea amendamentelor la Codul electoral în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția;
 - asigurarea imparțialității Companiei Teleradio-Moldova, în special în perioada preelectorală și electorală;
 - intensificarea luptei contra traficului de ființe umane;
 - finalizarea reformei procuraturii;
 - asigurarea unor rezultate fezabile în lupta împotriva corupției precum și delimitarea clară a competențelor CCCEC, MAI și Procuraturii.
- Au continuat consultările neformale UE-RM asupra viitorului acord juridic moldo-comunitar.
- La 13 octombrie 2008, Consiliul pentru Afaceri Generale și Relații Externe al UE (CAGRE) a adoptat Concluziile privind Republica Moldova,¹ care stabilește că: 1) **UE este pregătită să aprofundeze relațiile sale cu Republica Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și să negocieze un nou acord ambițios cu Moldova.** Noul acord va depăși existentul Acord de Parteneriat și Cooperare și va oferi avantajele unei zone de liber schimb aprofundate și comprehensive; 2) **Ritmul și calitatea reformelor în Republica Moldova (în special în consolidarea statului de drept și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului) vor influența natura relațiilor sale cu UE. UE acordă o importanță specială organizării într-o manieră democratică a alegerilor parlamentare din primăvara anului 2009²;** 3) UE își va consolida angajamentul în ceea ce privește eforturile de soluționare a conflictului transnistrean în cadrul unei Moldove suverane și integre și îndeamnă toate părțile să relanseze negocierile în formatul „5+2” și să lucreze împreună asupra măsurilor de consolidare a încrederii.
- La 25 noiembrie 2008, șefii misiunilor statelor membre ale UE, Delegația Comisiei Europene și Biroul Reprezentantului Special al UE au difuzat o Declarație comună referitoare la situația din Republica Moldova în preajma alegerilor parlamentare din 2009³. În cuprinsul Declarației ambasadorii **își expun îngrijorările față de pregătirile pentru viitoarele alegeri parlamentare**, în contextul când o serie de partide politice au reclamat dificultăți în îndeplinirea noilor proceduri, impuse de Legea privind partidele politice, iar numărul investigațiilor penale inițiate împotriva politicienilor din opoziție este în creștere. Ambasadorii solicită autorităților Moldovei să modifice Codul electoral, corespunzător recomandărilor OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei, și jurisprudenței relevante a CEDO. În același timp, în declarație se menționează despre importanța independenței editoriale a mijloacelor audio-vizuale publice și caracterului pluralist al acestora în timpul campaniei electorale, precum și importanța garantării accesului la mijloacele mass-media pentru toate partidele participante la alegeri și asigurarea unei acoperiri media echilibrate a procesului alegerilor⁴.
- La 3 decembrie 2008, Comisia Europeană a lansat Concepția Parteneriatului Estic – o inițiativă de aprofundare a relațiilor politice și economice cu 6 țări vecine ex-sovietice: Armenia, Belarusi, Georgia, Moldova și Ucraina⁵. Această inițiativă prevede: un nivel mai profund de angajare politică a celor 6 state în relațiile cu UE, inclusiv prin semnarea unor Acorduri de Asociere cu UE; o integrare progresivă în economia UE; facilitarea călătoriilor cetățenilor din această regiune către UE, cu condiția îndeplinirii anumitor cerințe de securitate, stabilirea unor modalități mai concrete de asigurare a securității energetice, care ar avantaja toate părțile implicate și creșterea nivelului de asistență financiară din partea Uniunii Europene. Parteneriatul Estic va fi implementat în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV).
- Pe 12 decembrie 2008, Comisarul European pentru Relații Externe Benita Ferrero-Waldner și-a exprimat îngrijorarea față de decizia CCA de a refuza prelungirea licenței de emisie a postului PRO TV Chisinau, atenționând că libertatea presei este unul din principiile democrației eficiente, pe care autoritățile moldovenești trebuie să-l respecte, în special în ajunul alegerilor parlamentare din primăvara anului 2009.⁶
- Între 22-23 octombrie, la Strasbourg, a avut loc cea de a 11-a reuniune a Comitetului de Cooperare Parlamentară UE-RM. În cadrul reuniunii au fost discutate recente evoluții social-economice din Republica Moldova, pregătirile pentru alegerile parlamentare din anul 2009, în contextul procesului de integrare

¹ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/103287.pdf

² În cadrul mai multor reuniuni moldo-comunitare, reprezentanții Uniunii Europene au subliniat necesitatea Republicii Moldova de a intensifica eforturile pe plan intern la capitolul implementării eficiente a reformelor inițiate în domeniul justiției, drepturilor omului, libertatea mass-media și de a organiza alegerile parlamentare din 2009 în conformitate cu standardele democratice (Ex. reuniunea 11-a a Comitetului de Cooperare Parlamentară).

³ http://www.comunicate.md/index.php?task=articles&action=view&article_id=559

⁴ Autoritățile moldovenești au negat existența problemelor semnalate în declarația șefilor misiunilor diplomatice la Chișinău, în special a celor legate de respectarea pluralismului politic, specificând că semnatarii declarației comune nu au solicitat poziția oficială a autorităților față de problemele reclamate, înainte de difuzarea declarației. Vezi www.justice.gov.md -26.11.2008.

⁵ http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_en.html

⁶ http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/press_releases_ro.html

europăană a Moldovei. S-a discutat și despre necesitatea intensificării eforturilor pe plan intern la capitolul implementării eficiente a reformelor inițiate în domeniul justiției, drepturilor omului, libertatea mass-media.

- La 20 noiembrie 2008, la Bruxelles a avut loc Reuniunea Troicii COEST Uniunea Europeană – Republica Moldova. Reuniunea a abordat subiecte legate de implementarea reformelor interne din Moldova, problema transnistreană, implementarea acordului de facilitare a regimului de vize și obiectivele dialogului politic RM-UE în timpul Președinției Cehe a UE.
- S-au desfășurat mai multe ședințe ale CNIE, la care au fost discutate evoluția dialogului politic UE-Moldova, mersul și rezultatul reformelor interne realizate conform Agendei de Integrare Europeană 2008 și au stabilit obiectivele pentru dialogul politic UE-Moldova în 2009, inclusiv pregătirea echipei de negociatori pentru negocierea unui nou acord juridic cu UE.
- Au avut loc reuniuni privind Parteneriatul de Mobilitate.

Instituțiile Democratice

Procesul Electoral

Evoluții:

- Comisia Electorală Centrală (CEC) a organizat mai multe seminare de instruire pentru potențialii membri ai Consiliilor electorale de circumscripție pentru alegerile parlamentare 2009 (cu suportul financiar al Fundației Internaționale pentru Sisteme Electorale (IFES)) și un seminar privind problemele electorale, adresat membrilor CEC, reprezentanților administrației publice locale și partidelor politice înregistrate în Republica Moldova (cu suportul financiar al Comisiei Europene pentru Democrație prin Lege).
- Ministerul Justiției a înregistrat modificările la statutele partidelor: Partidul Liberal, Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Socialiștilor din Moldova „Patria-Rodina”, Partidul Ecologist „Alianța Verde” din Moldova, Partidul Agrar din Moldova, Uniunea Centristă din Moldova și al Mișcării Social-Politice „Ravnopravie”.
- Într-un raport al Comisiei de la Veneția privind amendamentele la Codul Electoral, adoptate la 10 aprilie 2008, se constată că unele recomandări anterioare ale Comisiei privind modificarea Codului Electoral au fost parțial implementate, cum ar fi: de a revede restricțiile de a vota pentru prizonieri; de a acorda prioritate principiului prezumției nevinovății în cazurile care ar putea duce la evocarea candidaturii; de a îmbunătăți secretul votării; de a introduce un registru centralizat și permanent al alegătorilor etc.⁷.

Deficiențe și probleme:

- Comisia de la Veneția a criticat dur amendamentele la Codul Electoral care majorează pragul electoral de la 4 la 6%, interzic blocurile electorale, interzice participarea în alegeri și ocuparea de funcții publice pentru cetățenii cu dublă cetățenie.⁸ Potrivit Comisiei aceste prevederi contravin Constituției Republicii Moldova, Codului de bune practici în materie electorală al CE, altor convenții europene la care Republica Moldova este parte. Noile amendamente nu țin cont de mai multe recomandări anterioare ale Comisiei, printre care: de a modifica sistemul electoral, astfel ca să fie facilitată participarea în viața publică a minorităților naționale; de a nu ridica pragul electoral existent, de a anula posibilitatea de rechemare a membrilor CEC și de a anula pragul de participare la alegeri, de a clarifica puterea de decizie a CEC etc.
- Continuă să aibă loc mai multe acțiuni ale organelor de stat în care au fost vizați mai mulți lideri ai partidelor de opoziție. Aceștia le-au calificat drept acțiuni politice ale autorităților de suprimare personală, precum și a partidului politic pe care le conduc⁹.
- Ministerul Justiției a refuzat să înregistreze: 1) modificările la statutul Partidului Popular Republican (PPR), invocând că acestea nu corespund legii privind partidele politice, și 2) pe Vasile Tarlev în poziția de președinte al Uniunii Centriste din Moldova, pe motiv că a fost ales prin vot deschis, și nu prin vot secret cum este prevăzut în statutul UCM.¹⁰ Reprezentanții PPR au pretins că decizia MJ este una politică care urmărește să împiedice participarea PPR la alegerile parlamentare din 2009 și au acționat MJ în judecată.¹¹ UCM a declarat nefondate argumentele care au stat la baza deciziei MJ, dar s-a conformat și a convocat un congres extraordinar al UCM, la care Vasile Tarlev a fost ales președinte al UCM prin vot secret.¹²
- Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a constatat violarea de către Guvernul Moldovei a dreptului de a candida la alegeri a lui Alexandru Tănase, ca urmare a aplicării legii # 273 care interzice persoanelor cu cetățenie multiplă să candideze la funcția de deputat, să ocupe funcții de conducere în guvern sau să activeze în unele funcții ale serviciului public¹³. Această decizie creează un precedent judiciar și pentru alți cetățeni ai Moldovei cu cetățenie multiplă, care vor putea ataca Guvernul Moldovei la CEDO în baza aceleiași acuzații.

⁷ [http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD\(2008\)022-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD(2008)022-e.asp)

⁸ Idem.

⁹ Este vorba de: dosarul intentat primarului general Dorin Chirtoacă, vice-președinte al Partidului Liberal care prevede „Depășirea atribuțiilor de serviciu”; dosarul privind contrabanda cu țigări în 1998 pe numele lui Vlad Filat, președintele Partidului Liberal Democrat din Moldova, și citarea acestuia în alte două dosare legate de privatizarea ilegală a uzinei de ciment din Rezina și tranzacția cu avioanele civile din anul 1998; dosar intentat lui Serafim Urechean, președinte al partidului Alianța Moldova Noastră pentru falsificarea și utilizarea unor documente oficiale false.

¹⁰ www.justice-gov.md (comunicatele din 3 și 18 noiembrie 2008)

¹¹ Curtea de Apel a acordat câștig de cauză PPR la 26 decembrie 2008, www.ppr.md.

¹² Congresul V Extraordinar al UCM din 13 decembrie 2008, www.ucm.md.

¹³ Legea # 272-XVI pentru modificarea și completarea unor acte legislative din 7.12.2008, //Monitorul Oficial 84-85/288, 13.05.2008.

Drepturile omului

Evoluții:

- Legea privind întrunirile este aplicată de către administrația publică locală.
- Au fost desemnați noii avocați parlamentari pe un termen de 5 ani¹⁴.

Deficiențe și probleme:

- În octombrie-decembrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a pronunțat 21 decizii în cauze contra Moldovei: *Mancevschi c. Moldova*, *Tudor-Comerț c. Moldovei*, *Pânzari c. Moldovei*, *Boboc c. Moldovei*, *Malai c. Moldovei*, *Russu c. Moldovei*, *Tănase and Chirtoacă c. Moldovei*, *Unistar Ventures GmbH c. Moldovei*, *Tudor-Auto S.R.L. (nr. 1), Triplu-Tudor S.R.L. și Tudor-Auto S.R.L. (nr. 2) c. Moldovei*, *Avram c. Moldovei*, *Levința c. Moldovei*, *Năvoloacă c. Moldovei*, *Gațcan c. Moldovei*, *Mereniuc c. Moldovei*, *Lozinschi și Rujavnița c. Moldovei*, *Aroma Floris c. Moldovei*, *Blidari c. Moldovei*, *Harovschi c. Moldovei* și *Jutov c. Moldovei*¹⁵. În aceste cauze, reclamantii au pretins încălcarea drepturilor la un proces echitabil, recurs efectiv, la protecția proprietății, la viață, dreptului de a fi asistat de un avocat, dreptul, aplicarea torturii, dreptului la libertate și siguranță. În 7 cauze, Curtea a dispus radierea cererilor reclamantilor de pe rolul Curții pe motiv că acestea ar fi inadmisibile sau nefondate, ori ca urmare a semnării acordurilor de reglementare amiabilă dintre Guvernul Moldovei și reclamantii.¹⁶ În celelalte cauze CEDO a condamnat Moldova și a dispus acoperirea daunelor și cheltuielilor reclamantilor. Moldova urmează să plătească circa 6 mln. 760 mii euro, ca urmare a pierderii celui mai „scump” dosar la CEDO de 6,7 mln. în fața companiei Unistar Ventures GmbH.
- Sunt încă frecvente cazurile de aplicare incorectă a Legii privind întrunirile # 26-XVI din 22.02.2008 de către forțele de ordine, care au intervenit în desfășurarea întrunirilor sau le-au sistat în baza unor motive nefondate¹⁷. În majoritatea cazurilor intervențiile poliției s-au soldat cu reținerea organizatorilor și intentarea dosarelor administrative¹⁸.
- Potrivit organizației Freedom House, situația drepturilor politice în R.Moldova a degradat în 2008 în raport cu 2007, în mare parte datorită alocărilor bugetare părtinitoare, noilor restricții la accesul la informație și politizarea investigațiilor anticorupție¹⁹.

Prevenirea torturii. Drepturile deținuților

Evoluții:

- A fost instituit controlul civil (monitorizarea) asupra activității instituțiilor de detenție a persoanelor, în vederea respectării drepturilor omului²⁰. Monitorizarea va fi efectuată de către comisii permanente, create din reprezentanți ai societății civile și instituite în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul doi unde există instituții care asigură detenția persoanelor. Legea care reglementează relațiile ce apar în legătură cu monitorizarea instituțiilor penitenciare intră în vigoare în februarie 2009.
- În conformitate cu Legea cu privire la amnistie²¹ au fost eliberați de pedeapsă - 289 deținuți, ce executau sentințe privative de libertate în penitenciarele din republică și 155 de deținuți au beneficiat de reducerea termenului de privațiune.
- A fost modificat și completat Codul Penal al Republicii Moldova, în vederea liberalizării pedepselor penale, umanizării sancțiunilor penale, dezincriminării anumitor componente de infracțiune și ajustării cadrului legal penal al RM la Convenția Europeană pentru protecția drepturilor și libertăților fundamentale²².
- În penitenciarul nr.7 de la Rusca a fost re-deschis centrul medical renovat și dotat cu aparataj tehnic performant pentru investigații medicale. Centrul va permite deținuților să beneficieze de o asistență medicală mai calitativă²³.
- A fost aprobat un nou Regulament al Departamentului Instituțiilor Penitenciare (DIP), care stabilește funcțiile de bază, atribuțiile și drepturile Departamentului, modalitatea de organizare a activităților Departamentului, drepturile și responsabilitățile Directorului General al DIP²⁴.
- Colaboratorii sistemului penitenciar au beneficiat pe mai multe seminare informativ-instructive privind mecanismele naționale și internaționale de protecție și respectare a drepturilor omului, în timp ce deținuții au fost informați cu prevederile legale privind accesul la informație, securitatea personală, corespondența, culturalizarea și alte garanții și drepturi proprii statutului persoane private de libertate²⁵.

¹⁴ HP # 222-XVI 30.10.2008

¹⁵ Informații conform www.lhr.md și <http://www.echr.coe.int/echr/>.

¹⁶ Despăgubirile sunt oferite reclamantilor și în cauzele încheiate cu acorduri de reglementare amiabilă.

¹⁷ Acțiunea de protest a Partidului Liberal, privind retragerea trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova din 8.10.2008; reținerea participanților la un flash-mob din fața Ministerului Afacerilor Interne de pe 18.12.2008; cazul lui Anatol Mătășaru din 18.12.2008.

¹⁸ Potrivit studiului comparativ privind respectarea dreptului la libertatea întrunirilor în Moldova în anii 2007-2008, elaborat de Asociația Promo-Lex, CREDO și Centrul Acces-Info, majoritatea dosarelor au fost clasate de către instanțele de judecată ceea ce indică faptul că sistarea și dispersarea întrunirilor a fost efectuată contrar legii, www.promo-lex.md

¹⁹ Freedom in the World 2009, www.freedomhouse.org

²⁰ Legea # 235-XVI din 13.11.2008 privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor.

²¹ HP nr. 188-XVI din 10.07.2008

²² Legea # 277-XVI 18.12.2008

²³ Centrul a fost deschis cu suportul financiar comun al Guvernului Moldovei și Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA). Nu este clar din ce surse vor fi remunerate cadrele medicale care vor deservi centrul.

²⁴ HG #1310 din 24.11.2008 cu privire la Departamentul instituțiilor penitenciare.

²⁵ Evenimentele s-a desfășurat în cadrul „Săptămânii Demnității și Justiției pentru Deținuți” (6-12.10.2008) – acțiune preconizată în contextul sărbătoririi în anul curent a aniversării de 60 ani a Declarației Universale a Drepturilor Omului, www.justice.gov.md

- Au fost aprobate condițiile și forma contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor eliberate din locurile de detenție²⁶.

Deficiențe și probleme:

- În pofida, acțiunilor de facilitare a adaptării sociale a persoanelor eliberate din detenție, acestea nu fac parte dintr-un sistem unitar și eficient de adaptare socială a foștilor deținuți. (**Cap. 14 al PNADO²⁷; obiectivul (4) al PAUERM**).
- Izolatoarele de detenție provizorie (IDP) nu au fost transferate din jurisdicția MAI în cea a MJ (**Cap. 7 al PNADO; obiectivul (4) al PAUERM**)²⁸;
- Suprapopularea închisorilor și condițiile de detenție rămân încă o problemă pentru sistemul penitenciar național²⁹.
- Măsurile întreprinse de autorități sînt insuficiente pentru a combate actele de tortură. Comitetul Antitortură al Consiliului Europei (CPT) arată într-un raport privind rezultatele celei de-a patra vizite în Moldova în 2007 că politica continuă să aplice frecvent pedepse corporale, unele puțin fiind calificate drept acte de tortură. Acestea au loc, de obicei, în izolatoarele de detenție provizorie, care încă se află în jurisdicția Ministerului Afacerilor Interne. De asemenea, au fost sesizate cazuri de abuz verbal și fizic în Internatul psihoneurologic din satul Cocieri³⁰.

Drepturile angajaților

Evoluții:

- Au fost aduse completări și modificări la Legea salarizării din 14.02.2002 și Codul Muncii³¹. Modificările acordă unităților economice și partenerilor sociali o autonomie mai largă în organizarea salarizării angajaților, în funcție de posibilitățile lor financiare. În particular, au fost incluse prevederi privind sistemele tarifare și netarifare de salarizare, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real, acordarea plăților de compensare în cazul insolvenței agentului economic etc.
- A fost modificată și completată legea # 140-XV din 10.05.2001 privind Inspekția Muncii³². Completările au vizat introducerea unui capitol nou privind modul, condițiile și procedura de efectuare a controlului de stat asupra respectării actelor legislative și normative din domeniul muncii și de eliberare a avizelor, care va facilita activitatea Inspekției Muncii.
- Inspekția Muncii a amendat un șir de angajatori pentru nerespectarea condițiilor de muncă.³³
- A fost aprobată hotărîrea cu privire la asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și postuniversitare de rezidențiat, repartizați și angajați în cîmpul muncii în instituțiile publice (bugetare) din sate (comune)³⁴.
- A fost aprobat Planul de Acțiuni privind stimularea reîntoarcerii lucrătorilor migranți moldoveni de peste hotare³⁵. Acțiunile sunt preconizate pentru anii 2008-2010. și urmează a fi implementate în limitele financiare stabilite deja pentru instituțiile responsabile.
- Au fost deschise trei centre de informare despre piața muncii și migrație la Cahul, Chișinău și Bălți³⁶. Centrele oferă informații privind locurile libere de muncă în țară și consultanță despre angajarea legală la muncă peste hotare.

Deficiențe și probleme:

- Continuă să se înregistreze restanțe mari la plata salariilor în sectorul agricol³⁷.
- Numărul salariilor achitate „în plic” este în creștere³⁸. Nu există un mecanism eficient de combatere a economiei neformale.
- O problemă conexă celor cu care se confruntă în prezent angajații este lipsa unei legi privind minimul de existență, ajustat la coșul minim de consum³⁹.

Drepturile copilului

Evoluții:

- A fost aprobat Planul Național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011⁴⁰.

²⁶ Ordinul MJ # 560 din 31.12.2008

²⁷ Activitatea a fost prevăzută de PNADO pentru anul 2004.

²⁸ HG nr.113 din 03.02.2007 a prevăzut transferul IDP din jurisdicția MAI în cea a MJ în 2007.

²⁹ Această problemă va persista încă mult timp, deși Guvernul întreprinde măsurile de redresare a situației.

³⁰ <http://www.cpt.coe.int/documents/mda/2008-12-04-eng.htm>. Deși raportul face referire la situația în 2007, aceasta nu a suferit schimbări radicale, cazurile de abuzuri fizice sau maltratări ale deținuților în arest preventiv de către colaboratorii poliției sunt încă destul de frecvente.

³¹ Legea # 242-XVI 20.11.2008.

³² HP # 304-XVI 25.12.2008.

³³ www.inspectiamuncii.md

³⁴ HG #1259 din 12.11.2008.

³⁵ HG # 1133 din 09.10.2008.

³⁶ www.anofm.md

³⁷ www.maja.gov.md, informație din 25.11.2008.

³⁸ www.reporter.md, 23.10.2008.

³⁹ Un proiect al legii cu privire la minimum de existență în Republica Moldova a fost elaborat și înaintat spre examinare în parlament de un grup de deputați în octombrie 2008.

⁴⁰ HG #1344 din 01.12.2008.

- A fost adoptată legea privind statutul juridic al adopției⁴¹. Legea stabilește principiile de baza ale adopției, statutul juridic al adopției, atribuțiile autorităților tutelare în domeniul adopției, criteriile în procedura de adopție, reglementările privind prevenirea adopției ilegale și răspunderea pentru încălcarea prevederilor legii și lezării drepturilor copilului etc.
- Inspekția muncii a depistat mai multe cazuri de implicare a minorilor în activități cu condiții de muncă grele și nesatisfăcătoare.

Deficiențe și probleme:

- Dreptul la protecție împotriva violenței și neglijenței continuă să fie încălcat în școlile din Republica Moldova. Prezența violenței verbale și fizice în școli, inclusiv și din partea învățătorilor a fost sesizată de Centrul pentru Informare și Documentare pentru Drepturile Copiilor într-un raport de monitorizare, efectuat de un grup de lucru al copiilor pentru monitorizarea drepturilor copilului⁴².
- Copiii ai căror părinți sînt plecați la muncă peste hotare rămîn în continuare fără o atenție cuvenită din partea statului.

Îndeplinirea recomandărilor Consiliului Europei / Executarea deciziilor CEDO

Evoluții:

- Parlamentul a ratificat Convenția contra dopajului una din convențiile susținute de Consiliul Europei în materie sportivă, și Protocolul adițional la Convenția contra dopajului⁴³.
- Procuratura Generală a inițiat acțiuni de regres în unele cauze contra Moldovei pronunțate de CEDO⁴⁴.
- Hotărârile definitive ale CEDO sunt, în general, executate în termen.

Deficiențe și probleme:

- Moldova continuă să aibă restanțe în realizarea Programul calendaristic al acțiunilor legislative asumate în conformitate cu angajamentele statelor membre ale CoE. Printre acestea se numără neadoptarea unei legi noi cu privire la statutul mun. Chișinău⁴⁵.
- Deși se discută mult despre evitarea condamnării viitoare a Moldovei la CEDO, la modul practic s-a făcut puțin în acest sens. Numărul dosarelor pendinte contra Moldovei la CEDO în 2008 a crescut cu 33% comparativ cu anul 2007⁴⁶.
- Deocamdată, cu excepția cazului lui Anatolii Cuptov, nu s-a pronunțat nici-o decizie în acțiunile de regres împotriva persoanelor culpabile de condamnarea Moldovei la CEDO.

Cooperarea cu societatea civilă

Evoluții:

- Parlamentul a adoptat Strategia dezvoltării societății civile în anii 2009-2011⁴⁷. Strategia stabilește valorile și principiile cooperării și ale relațiilor dintre administrația publică și societatea civilă și presupune implementarea mai multor acțiuni care vor înlesni dezvoltarea durabilă a sectorului asociativ, inclusiv la nivel local. Proiectul strategiei a fost discutat participativ cu peste 300 de organizații neguvernamentale în cadrul consultărilor regionale (Bălți, Comrat, Cahul, Chișinău, organizațiile din Transnistria).
- A fost instituit și aprobat regulamentul Consiliului Civil pentru monitorizarea Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției⁴⁸ și instituit controlul civil (monitorizarea) asupra activității instituțiilor de detenție a persoanelor, în vederea respectării drepturilor omului.

Deficiențe și probleme:

- Dialogul autorităților cu societatea civilă nu este foarte deschis. Se păstrează o doză de formalism în implicarea ONG-urilor în procesul de promovare a politicilor publice și în procesul de elaborare a documentelor de politici publice.
- Consiliul Național de Participare, inițiativă lansată de noul guvern în iunie 2008 practic nu activează.⁴⁹
- Există un număr redus de ONG-uri care ar putea oferi o expertiză calitativă autorităților publice în elaborarea politicilor publice.
- Există puține ONG-uri active în zonele rurale, în mare parte din cauza problemelor legate de viabilitatea financiară.

⁴¹ Legea # 295-XVI din 25.12.2008.

⁴² <http://www.childrights.md/>

⁴³ Legea # 247-XVI din 27.11.2008 și Legea # 248 din 27.11.2008

⁴⁴ Cauzele Bită și alții, Ungureanu, Gutu, Corsacov v Moldovei

⁴⁵ HP nr.284-XVI din 11.11.2005.

⁴⁶ Este vorba de 2442 de cereri pendinte contra Moldovei în 2008 în raport cu 1830 cereri pendinte îndreptate contra Moldovei în 2007, www.lhr.md

⁴⁷ HP #267-XVI din 11.12.2008

⁴⁸ HG #1210 din 29.10.2008

⁴⁹ Consiliul a fost creat pentru a consulta societății civile, mediului de afaceri și a partenerilor de dezvoltare în procesul de elaborare, implementare, monitorizare, evaluare și actualizare a documentelor de planificare strategică a țării.

Libertatea mass-media și accesul la informație

Evoluții:

- Ministerele și-au revizuit paginile web și le actualizează cu regularitate. Totuși, consistența informațională a acestora lasă de dorit, informația plasată pe paginile web este limitată.
- A fost adoptată și promulgată Legea privind transparența în procesul decizional⁵⁰, care urmărește să eficientizeze procesul decizional și să crească gradul de responsabilitate al autorităților publice, prin implicarea publicului larg în procesul decizional. Legea stabilește principiile și procedurile de consultare și participare a cetățenilor și organizațiilor civile în procesul de elaborare și luare a deciziilor.

Deficiențe și probleme:

- Obiectivul (9) al PAUERM nu a fost îndeplinit în totalitate. Acesta prevede ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media;
- Mai multe organizații neguvernamentale, organizații internaționale și partide politice și-au exprimat îngrijorarea față de refuzul Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) de a prelungi licența de emisie a postului PRO TV, care a fost calificat drept atentat la libertatea mass-mediei și acțiune de intimidare a mass-mediei libere. Potrivit ONG-urilor de specialitate, derogările de la prevederile legislației în vigoare imputate postului PRO TV sunt irelevante și singulare și nu constituie un temei pentru o asemenea decizie a CCA⁵¹.
- Mai multe decizii ale CCA⁵² trezesc rezerve în rândul organizațiilor neguvernamentale de media față de gradul de independență a CCA.
- Sunt frecvente cazurile de agresiune sau intimidare a jurnaliștilor de către poliție în timpul realizării subiectelor.
- Este tergiversată sau refuzată acreditarea mai multor jurnaliști fără precizarea motivelor refuzului.
- Noul clasament mondial al libertății presei (World Press Freedom Index 2008) indică a degradare puternică a libertății în Moldova, Moldova situându-se pe locul 98 comparativ cu locul 81 pe care-l deținea în 2007⁵³. Clasamentul libertății presei (Freedom of the Press) pentru 2008, realizat de Freedom House, plasează Moldova în rândul țărilor ne-libere și indică la fel o degradare considerabilă a libertății presei în ultimul an⁵⁴.
- Deși Guvernul a întreprins măsuri de eficientizare a comunicării cu publicul, fenomenul de îngrijorare a accesului la informație a cetățenilor și jurnaliștilor persistă, iar în majoritatea instituțiilor statale lipsește un mecanism intern de comunicare cu publicul. Conform unui raport de evaluare a accesului la informațiile oficiale în al patrulea trimestru al anului 2008, efectuat de centrul „Acces-info”, barierele ce îngreună accesul persoanelor la informațiile oficiale este determinat de nivelul scăzut al culturii informaționale, de lipsa unui management eficient care ar facilita informarea activă, dialogul interactiv administrație publică – cetățeni; de ignorarea prevederilor legislative de către un număr mare de funcționari în paralel cu analfabetismul juridic din societate⁵⁵.
- Potrivit Barometrului de Opinie Publică, 41% din respondenți consideră că „Radio Moldova” și „Moldova 1” – reflectă evenimentele oarecum sau exclusive prin prisma intereselor partidului de guvernământ, iar 48% consideră că mass-media în R. Moldova nu este liberă să prezinte știri și comentarii fără cenzură din partea guvernului⁵⁶.
- Instituțiile ale mass-mediei scrise locale se confruntă cu diverse dificultăți create de reprezentanții consiliilor raionale sau ai primăriilor. Potrivit unui studiu, realizat de API de evaluare a relațiilor mass-mediei locale (membri API) cu APL, printre probleme fac parte: accesul limitat la informație, acționarea în judecată pentru investigații realizate de presa independentă, limitarea accesului reporterilor la ședințele consiliului raional etc.⁵⁷.
- Monitorizarea emisiunilor de știri și actualități ale IPNA Compania „Teleradio-Moldova” efectuată de către APEL indică asupra existenței unei decalaj sesizabil între prezența în știri a fracțiunii parlamentare majoritare și opoziției parlamentare, iar subiectele prezentând partidele extraparlamentare lipsesc cu desăvârșire, ceea ce indică asupra nerespectării prevederilor legislației în vigoare⁵⁸.
- Noua lege privind secretul de stat ar putea fi abuziv folosită de către autoritățile publice pentru limitarea accesului la informație.

⁵⁰ Legea # 239-XVI din 13.11.2008

⁵¹ www.api.md, www.mae.ro, www.amn.md, www.pldm.md etc.

⁵² Refuzul de a prelungi licența postului PRO TV, deciziile arbitrare de acordare a frecvențelor unor posturi necunoscute sau care au fost anterior atenționați pentru încălcări în activitate în detrimentul unor posturi de radio și TV afirmate etc.

⁵³ Clasamentul este elaborat anual de către organizația „Reporteri fără frontiere” („Reporters sans Frontieres”) pentru 173 de state, www.rsf.org

⁵⁴ <http://www.freedomhouse.org/>

⁵⁵ Centrul Acces-Info, http://www.acces-info.org.md/upload/Comunicat_%20de_presa_4_Acces-info.doc

⁵⁶ Sondajul a fost efectuat de Institutul de Politici Publice între 26 septembrie și 20 octombrie 2008, www.ipp.md

⁵⁷ http://ijc.md/bulmm/2008decembrie/BMM_2008_decembrie.pdf

⁵⁸ APEL, http://www.apel.md/public/upload/md_Monitor_23_10-01_11_2008_Raport_04_IPNA.pdf

2. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE

Reforma administrativă / Eficiența administrativă

Evoluții:

Reforma APC:

- Este adoptată definitiv Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁵⁹; se elaborează regulamente pentru implementarea legii,
- a continuat activitatea de elaborare a planurilor de dezvoltare instituțională și a planurilor de implementare a acestora; a fost elaborată și implementată o Metodologie cu privire la elaborarea, coordonarea și aprobarea fișelor de post pentru funcțiile publice;
- Este elaborat și supus testării un nou ghid pentru analiza impactului;
- Sînt aprobate Normele Metodologice pentru implementarea auditului intern în sectorul public⁶⁰;
- A fost adoptată o nouă Lege a Curții de Conturi⁶¹.

Reforma APL:

- Au fost desfășurate acțiuni pentru impulsivarea dezvoltării regionale, acestea fiind concentrate pe elaborarea cadrului organizatoric și normativ; Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR) s-a întrunit în prima sa ședință;
- Proiectele de dezvoltare a infrastructurii vor fi finanțate din surse bugetare de stat⁶²;
- Ministerul Administrației Publice Locale și-a stabilit pentru 2009 ca prioritate aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, instituirea unui mecanism eficient de interacțiune permanentă cu autoritățile publice locale;
- Reprezentanții ai APL declară că activitatea din 2008 a fost eficientă⁶³;
- Este definitivat proiectul legii cu privire la statutul municipiului Chișinău;
- Au fost implementate mai multe acțiuni în cadrul Programului Dezvoltare Locală Integrată⁶⁴.

Deficiențe și probleme:

Reforma APC și APL:

- Nu a fost clarificată problema continuării Reformei APC și a reactualizării planului de implementare⁶⁵;
- Salarizarea și protecția socială a funcționarilor este sub nivelul necesităților, aplicarea Legii cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar nu a schimbat esențial situația⁶⁶;
- Funcționarii angajați în APC au invocat multiple probleme de activitate și legate de implementarea tuturor componentelor reformei APC⁶⁷;
- Continuă practici de utilizare a resurselor financiare bugetare în scopuri neprioritare și neplanificate, fără evaluarea impactului⁶⁸;
- Procesul descentralizării administrative se realizează cu mari deficiențe, Planul de acțiuni în domeniu nu a fost elaborat și pus în aplicare⁶⁹;
- Expertize independente constată probleme în delimitarea funcțiilor dintre puterea legislativă și cea executivă de nivel local⁷⁰;
- Toate formațiunile politice reprezentate în consiliul municipal sînt nemulțumite de proiectul legii privind statutul mun. Chișinău⁷¹;
- Nu au fost adoptate noua lege privind statutul municipiului Chișinău, o nouă lege privind finanțele publice locale.

Tehnologii Informaționale:

- Infrastructura telecomunicațională este slab dezvoltată, Moldova fiind parțial izolată de spațiul informațional global; Lipsesc rețele ramificate ale canalelor cu viteză înaltă de transmitere a datelor prețul serviciilor Internet este ridicat⁷²;
- Conceptul de „e-guvernare” nu este implementat într-o manieră acceptabilă și suficientă, persistă multiple restanțe în domeniu.

⁵⁹ Legea nr.158-XVI din 04.07.2008, pusă în aplicare din 01.01.2009.

⁶⁰ Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 29.12.2008.

⁶¹ Legea nr.261-XVI din 05.12.2008.

⁶² În Legea bugetului de stat pentru anul 2009 sînt prevăzute în aceste scopuri peste 156 mln de lei.

⁶³ Declarațiile primarului general al mun. Chișinău, în cadrul conferinței de presă consacrată bilanțului anului 2008.

⁶⁴ Ședința anuală a Consiliului Coordonator în cadrul Programului Dezvoltare Locală al PNUD-Moldova, 11.11.2008.

⁶⁵ Inițial, se stabilise că Reforma APC trebuia finalizată în 2008, dar la finele perioadei Guvernul a constatat că mai există multiple restanțe și sînt necesare noi termene, dar o decizie oficială așa și nu a fost aprobată.

⁶⁶ Declarațiile reprezentanților Federației Sindicatelor Angajaților din Serviciile Publice la întrebarea cu spicherul Parlamentului, 15.10.2008.

⁶⁷ Problemele expuse în cadrul prezentărilor organizate de Aparatul Guvernului în perioada 17 noiembrie – 9 decembrie 2008, comunicatul din 15.12.2008, www.rapc.gov.md.

⁶⁸ HG nr.1134/09.10.2008; 1137/09.10.2008; 1142/10.10.2008; 1233/31.10.2008; 1249/07.11.2008; 1339/28.11.2008; 1231/31.10.2008 ș.a.

⁶⁹ Autoritățile publice locale sînt lipsite de resurse financiare pentru gestionarea comunităților, aplicarea cotei 0 la impozitul pe venitul reinvestit a lipsit majoritatea unităților teritoriale administrative de importante resurse proprii, instituțiile locale de învățămînt solicită mari cheltuieli, în detrimentul rezolvării problemelor ce țin de competența comunităților. A se vedea în acest sens declarațiile de la conferința de a aleșilor locali ai PLDM, 31.10.2008.

⁷⁰ Raportul preliminar "Analiza funcțională a autorităților publice locale ale municipiului Chișinău și a subdiviziunilor sale", realizat de experți din Letonia.

⁷¹ Comunicatul Agenției Info-Prim Neo, 31.10.2008.

⁷² Constatări în cadrul ședinței convocate la Președinție, 15.01.2009.

Depolitizarea administrației publice

Deficiențe și probleme:

- Au continuat persecuții în adresa autorităților locale (atât a aleșilor locali, cât și a instituțiilor la general)⁷³;
- Sînt date publicității cazuri de politizare ascunsă a autorităților locale și instituțiilor de învățămînt⁷⁴;
- Sînt dezvăluite cazuri despre subordonarea unor reprezentanți ai organelor de drept interesele unor partide politice⁷⁵;
- Repartizarea mijloacelor pentru investiții la nivel local a avut loc și pe criterii politice⁷⁶;

Interferența intereselor administrative și economice

Deficiențe și probleme:

- Ratingul Moldovei în Indexul Libertății Economice a scăzut⁷⁷;
- Continuarea procesului denumit „Ghilotina 2” a fost tergiversată, Guvernul invocă o serie de probleme legate de implementarea modificărilor în legislație, a fost tărăgănată promovarea proiectelor codurilor de procedură fiscală și vamală;
- Lansarea masivă a privatizării unor obiecte importante în perioadă de criză financiară globală și fără de estimări prealabile publice a constituit prilejul mai multor acuzații de corupție și promovare a intereselor economice ale apropiaților guvernării⁷⁸;
- Parlamentul a reexaminat modificările efectuate în Legea privind protecția concurenței și a anulat propriile completări ce lărgeau atribuțiile Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței;
- Studii independente constată deficiențe majore în sistemul de raportare obligatorie aplicat în Republica Moldova, situație care afectează interesele agenților economici și sporesc cheltuielile acestora⁷⁹.

Stabilitatea politicii de guvernare

Evoluții:

- Indicii creșterii economice au păstrat trendul ascendent: creșterea PIB pentru 9 luni ale anului a constituit circa 7,6%; volumul investițiilor străine directe a crescut; inflația a fost menținută în parametri prognozați; cursul valutei naționale a fost menținut; rata șomajului s-a redus⁸⁰;
- Conform unui top internațional, Republica Moldova s-a plasat pe un loc de frunte la capitolul siguranță (sănătate) financiară⁸¹;
- Au crescut considerabil veniturile din privatizarea proprietății de stat.

Deficiențe și probleme:

- Se atestă o scădere a numărului de întreprinderi înregistrate⁸²; o parte considerabilă din întreprinderile mici nu funcționează⁸³;
- Criza gazelor a demonstrat lipsa capacităților și mecanismelor de reacționare în situații excepționale⁸⁴;
- Efectul legalizării capitalului nu se face resimțit⁸⁵.

Probitatea și transparența guvernării / Combaterea corupției

Evoluții:

- Republica Moldova a obținut rezultate satisfăcătoare în urma utilizării fondurilor Comisiei Europene⁸⁶;
- Accesul la informațiile publice s-a îmbunătățit ușor, dar rămîne nesatisfăcător⁸⁷;
- Este adoptată Legea privind transparența în procesul decizional⁸⁸;

⁷³ Dosare penale intentate unor reprezentanți ai partidelor de opoziție; perpetuarea conflictului dintre S.A. „Termocom” și primăria mun.Chișinău, implicarea procuraturii în aceste conflicte; blocarea conturilor primăriei mun.Chișinău; Declarațiile fracțiunii AMN în ședința Parlamentului din 13.11.2008;

⁷⁴ Profesorii și primarii din Florești au fost siliți de administrația raională să se aboneze la anumite publicații, inclusiv politice (publicația Jurnal de Chișinău, 15.01.2009); deputații PCRM fac propagandă electorală sub auspiciile „Anului Tineretului” (Publicația Jurnal de Chișinău, 27.11.2008).

⁷⁵ Interpelarea deputatului S.Urechean din 20.11.2008 privind scrisoarea comisarului de poliție a r-nului Basarabeasca, adresată Președintelui RM.

⁷⁶ Declarațiile din Parlament ale fracțiunilor de opoziție referitor la adoptarea finală a legii bugetului de stat pe anul 2009.

⁷⁷ Economic Freedom 2009, www.heritage.org.

⁷⁸ Privatizarea cu sume derizorii a Sanatorului „Moldova” din Odesa și a Hotelului „Codru” ș.a., Angajamente luate la privatizări recente (Hotelul național) nu sunt îndeplinite, există presupuneri de fraude.

⁷⁹ Raportul „Analiza sistemului de raportare obligatorie existent în Republica Moldova” IDIS Viitorul.

⁸⁰ Discursul Prim-ministrului la conferința de presă din 16.12.2008.

⁸¹ Potrivit Publicației The Banker

⁸² Pe parcursul anului 2008 Camera de Înregistrare a înregistrat peste 9 mii de întreprinderi, cu 2 mii mai puține decât în 2007.

⁸³ Date prezentate la Conferința internațională „Cele mai bune practici internaționale pentru întreprinderile mici și mijlocii”.

⁸⁴ A se vedea în acest sens Studiul „Cum să ne protejăm în fața viitoarelor războaie ale gazelor?”, nr. 42 (13 ianuarie 2009), www.expert-grup.org.

⁸⁵ Suma încasată în bugetul de stat a constituit doar 9 mln de lei, rezultînd din legalizarea a numai 16 mln de lei, în timp ce inițial la bugetul de stat se planificau acumulări din legalizare de circa 295 mln lei, iar ulterior suma a fost precizată la 122 mln lei.

⁸⁶ Raportul Curții de Conturi Europene, 15.11.2009.

⁸⁷ Rapoartele de monitorizare a Centrului Acces-Info.

⁸⁸ Legea nr. 239-XVI din 13.11.2008.

- A fost aprobat Regulamentul privind mecanismul de semnalare și monitorizare a nivelului corupției în autoritățile publice (HG nr.1461 din 19.12.2008);
- Este format Consiliul de coordonare a activității de prevenire și combatere a criminalității și corupției (HG nr.1341 din 28.11.2008) și Consiliul civil pentru monitorizarea CCCEC;
- Sînt adoptate acte normative menite să prevină manifestări corupționale⁸⁹;
- Activitatea organelor specializate anticorupție determină rezultate pozitive sub aspectul prevenirii fenomenului și educației anticorupție⁹⁰;
- Procuratura a investigat mai multe cazuri de corupție, iar o serie de cauze inițiate s-au soldat cu sentințe de condamnare⁹¹;
- Organizațiile neguvernamentale solicită partidelor să includă măsuri anticorupție în platformele lor electorale⁹².

Deficiențe și probleme:

- Banca Mondială (BM) a anulat parțial împrumutul pentru Programul Guvernului RM în sectorul drumurilor, invocînd procedură de achiziții neconformă⁹³;
- Transparența autorităților rămîne redusă, generează îngrijorări și interpretări speculative⁹⁴;
- Mass-media nu se implică suficient în promovarea transparenței și a responsabilității autorităților⁹⁵;
- Înlăturarea din funcții a persoanelor condamnate pentru infracțiuni de corupție sau conexe se ciocnește de impedimente legale și imperfecțiunea legislației⁹⁶;
- Problema corupției rămîne în topul îngrijorărilor cetățenilor⁹⁷; Combaterea corupției mari rămîne o problemă abordată insuficient de către autorități⁹⁸; progresul înregistrat în anul 2008 nu este unul deosebit de semnificativ⁹⁹;
- Autoritățile recunosc imperfecțiunea legislației privind declararea averilor și veniturilor¹⁰⁰, dar măsurile întreprinse ulterior nu se soldează cu impact evident;
- Deficiențele formării Consiliului Civil pentru monitorizarea CCCEC au generat critici argumentate ale societății civile¹⁰¹;
- Activitatea CCCEC a fost apreciată negativ de către conducători de prim rang¹⁰²; CCCEC este supus unor reorganizări neplanificate, la indicații politice (HG nr.1484 din 26.12.2008);
- Partide de opoziție continuă să dea publicității declarații privind eșecurile și neajunsurile în combaterea corupției¹⁰³;
- Conform unor studii independente, situația drepturilor politice în Moldova s-a înrăutățit din cauza răspîndirii corupției¹⁰⁴;
- Autoritățile centrale nu alocă resurse pentru prevenirea și combaterea corupției la nivel local, iar bugetele localităților sînt limitate¹⁰⁵.

⁸⁹ Dispoziția Ministerului Finanțelor nr.01/30.10.2008 privind raportarea de către auditori a activităților sau tranzacțiilor suspecte, eventualelor infracțiuni de corupție.

⁹⁰ Activitatea CCCEC, a Procuraturii și MAI.

⁹¹ Informație privind bilanțul activității Procuraturii în anul 2008, Colegiul Procuraturii din 23.01.2009.

⁹² Coaliția 2009 propune partidelor măsuri anticorupție.

⁹³ Conform Comunicatului de presă al BM, au existat obiecții privind transparența, competitivitatea și echitatea în procesul de achiziții.

⁹⁴ Studiul 100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2008. IDIS "Viitorul".

⁹⁵ Raportul CIJ de monitorizare a mass-media, prezentat la 22.01.2009

⁹⁶ Articolul „Un primar condamnat penal continuă să conducă satul”. www.investigatii.md.

⁹⁷ Sondajele de opinii: BOP (octombrie 2008, Monitorul Social (IDIS „Viitorul”), „Vox Populi - 2008” (ASDM).

⁹⁸ Alocuțiunea Primului-ministru la deschiderea Conferinței Naționale Anticorupție, 09.12.2008. Interviu secretarului Alianței Anticorupție, Agenția Info-Prim Neo.

⁹⁹ Declarațiile lui Vladimir Ristovski, reprezentantul special al Secretarului general al CoE în Moldova, în cadrul Conferinței Naționale Anticorupție, 09.12.2008

¹⁰⁰ Declarațiile Președintelui RM în cadrul ședinței Comisiei naționale pentru integrare europeană, 21.10.2008

¹⁰¹ Declarațiile secretarului Alianței Anticorupție privind limitarea împuternicirilor Consiliului Civil.

¹⁰² Declarațiile Președintelui RM din 27.11.2008, declarații Primului-ministru la ședința Consiliului colegial al CCCEC din 30.01.2008.

¹⁰³ Declarația fracțiunii AMN, ședința Parlamentului din 20.11.2008.

¹⁰⁴ Studiul Freedom House, http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw09/FIW09_OverviewEssay_Final.pdf.

¹⁰⁵ Declarațiile Președintelui raionului Strășeni.

3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN

Eforturi în vederea reluării procesului de negocieri

- În perioada 10–11 noiembrie 2008 la Odessa, sub auspiciile OSCE, și-a desfășurat lucrările un seminar dedicat analizei conflictelor și abordărilor moderne în vederea soluționării acestora. Două săptămîni mai tîrziu, la 24 noiembrie, ambasadorul SUA în Republica Moldova, Asif Chaudhry, a efectuat o vizită la Tiraspol unde a avut întreveneri cu oficiali transnistreni. Diplomatul american a împărtășit interesul țării sale de a contribui la dezvoltarea infrastructurii regionale prin intermediul proiectului corporației "Provocările mileniului", în special la reconstruirea a două porțiuni a celui de al noulea coridor European de tranzit, care traversează teritoriul din stînga Nistrului. Fiind solicitat să-și expună punctul de vedere față de soluționarea conflictului transnistrean, ambasadorul american a menționat că: soluționarea trebuie să aibă loc în baza integrității teritoriale a Republicii Moldova; formatul de negocieri "5+2" este cel mai adecvat pentru găsirea unei soluții optime; retragerea forțelor militare ruse din regiunea transnistreană reprezintă un moment esențial în soluționarea conflictului.
- Pe 11 noiembrie, la Tiraspol, a avut loc întîlnirea ambasadorului cu misiuni speciale al OSCE, Heikki Talvitie, cu oficiali transnistreni. Scopul întîlnirii a fost crearea unei impresii clare despre punctele de vedere ale Chișinăului și Tiraspolului privind reluarea negocierilor. Clarificările au fost necesare în ajunul summit-ului ministerial anual al OSCE, preconizat să se desfășoare la Helsinki în perioada 4–5 decembrie 2008 la care urma să fie discutată problema transnistreană. La 29 noiembrie Secretarul general al OSCE, Marc Perrin de Brichambaut, acompaniat de șeful Misiunii OSCE din Republica Moldova, Philip Remler, de asemenea, a vizitat la Transnistria. Scopul vizitei a fost același – informarea cu privire la procesul de negocieri înainte de summit-ul OSCE de la Helsinki. În cadrul vizitei a avut loc o întîlnire cu liderul transnistrean Igor Smirnov, care a vorbit despre întîlnirile pe care le-a avut cu președinții Voronin, Iușcenco și Medvedev pe parcursul anului 2008. Smirnov reiterat atitudinea de susținere a poziției Rusiei în vederea reglementării conflictului, care se reduce la susținerea oricărei soluții acceptată de părțile implicate în conflict, formatul "5+2" avînd doar menirea să fixeze înțelegerile atinse în format "2+1".

Blocarea dialogului Voronin-Smirnov de către administrația de la Tiraspol

- În septembrie-octombrie 2008 a eșuat un șir de tentative de organizare a întîlnirii Președintelui Vladimir Voronin cu liderul transnistrean Igor Smirnov. Oficialii transnistreni au argumentat că Tiraspolul își menține interesul pentru întîlnirea Voronin-Smirnov însă dezaprobă retorica Chișinăului și caracteristicile peiorative la adresa regimului transnistrean, despre care Președintele Voronin a afirmat că "a uzurpat puterii în regiune".
- La 3 noiembrie 2008 grănicerii transnistreni nu i-au permis Președintelui Vladimir Voronin să ajungă în Corjova, satul său de baștină, pentru a participa la ceremonia de sfințire a unei biserici ctitorite de el. Grănicerii transnistreni au invocat o dispoziție a conducerii separatiste și indicația directă a lui Igor Smirnov, în acest sens.
- Igor Smirnov s-a întîlnit la 10 noiembrie 2008 cu ambasadorul Federației Ruse în Republica Moldova, Valerii Kuzimin. Smirnov i-a explicat ambasadorului rus că întîlnirea preconizată pentru 6 noiembrie 2008 cu Președintele Voronin nu a avut loc fiindcă autoritățile moldovenești au înțeles greșit mesajul autorităților transnistrene și că de fapt Tiraspolul s-a pronunțat în favoare desfășurării întîlnirii. De asemenea, liderul transnistrean a subliniat că nu va discuta nici un fel de inițiative noi cu autoritățile moldovenești pînă cînd acestea nu vor da un răspuns la propunerile din 11 aprilie 2008 de a semna un acord de prietenie și cooperare cu Transnistria.
- La 13 noiembrie 2008 Sovietul suprem de la Tiraspol a emis o declarație în care se afirma că Republica Moldova destabilizează situația economică din Transnistria prin impunerea impozitării duble pentru agenții economici transnistreni. În acest context, președintele Sovietului Suprem, Evgheny Șevciuc, a mai afirmat că depopularea masivă a regiunii transnistrene ar avea loc din cauza blocadei economice impuse de Republica Moldova. Acest lucru are loc ca urmare a introducerii cu începere de la 3 martie 2006 a controlului vamal pe segmentul transnistrean a hotarului moldo-ucrainean. În această ordine de idei deputații transnistreni au cerut: ca administrația lui Igor Smirnov, pînă la 1 decembrie 2008, să examineze situația creată pentru a adopta măsuri adecvate în vederea minimizării efectelor dublei impozitări; să fie examinată posibilitatea unei adresări către observatorii EUBAM de a nu admite pătrunderea pe teritoriul controlat de regimul Transnistrean a obiectelor cu circuit limitat de pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv a drogurilor (este o aluzie la faptul că Republica Moldova ar fi un coridor de tranzit pentru traficul cu droguri, iar misiunea EUBAM ar fi inutilă); elaborarea măsurilor care să nu admită degradarea măsurilor de încredere între părțile conflictului transnistrean.

Influența Rusiei asupra reglementării transnistrene

- În timpul vizitei sale în Republica Moldova, în perioada 27 – 28 octombrie 2008, Președintele Dumei de Stat a Federației Ruse Boris Grîzlov a reiterat afirmațiile anterioare ale demnitarilor ruși, precum că țara sa "este gata să depună tot efortul pentru reglementarea pașnică a conflictului transnistrean". În același timp, Grîzlov

a subliniat că pentru reglementarea conflictului "măsurile extreme nu sînt potrivite". După vizita lui Grîzlov la Chişinău liderul transnistrean Igor Smirnov a făcut la 30 octombrie o declarație neașteptată, precum că pentru moment "Rusia nu-și poate permite recunoașterea independenței Transnistriei, întrucît acest lucru ar destabiliza echilibrul de forțe din regiune". În același context, speaker-ul transnistrean Evgheniy Șevciuk a declarat că Transnistria ar accepta să formeze o confederație cu Republica Moldova, dar nu va accepta statutul de autonomie în cadrul unui stat unitar.

- La 26 noiembrie regiunea transnistreană a fost vizitată de comandantul forțelor terestre ale Rusiei, generalul Bladimir Boldîrev. Scopul declarat al vizitei a fost să inspecteze locurile de dislocare a pacificatorilor ruși. Potrivit agenției oficiale de la Tiraspol "Olvia-Press" pacificatorii ruși ar număra un efectiv de 700 de persoane. Agenția mai afirmă că misiunea de pacificarea ar fi reglementată de Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova. De fapt, convenția nu se referă la misiunea de pacificare, ci la "contingente militare create în bază de voluntariat".

Reuniunea ministerială anuală a OSCE

În perioada 4–5 decembrie 2008 la Helsinki a avut loc cel de-al 16-lea Consiliu Ministerial al OSCE. În cadrul reuniunii dl Andrei Stratan, ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene, a ținut un discurs în care s-a referit la reglementarea transnistreană și rolul OSCE:

- OSCE trebuie să-și demonstreze viabilitatea, contribuind efectiv la soluționarea pașnică a conflictelor cu respectarea suveranității, integrității teritoriale și a frontierelor internaționale recunoscute ale statelor;
- alimentarea artificială a conflictelor regionale și tergiversarea proceselor de soluționare a acestora, inclusiv a conflictului transnistrean, sînt reprobabile și contraproductive;
- eșecul eforturilor Republicii Moldova poate fi explicat, în primul rînd, prin lipsa voinței politice adecvate din partea unor actori implicați, precum și prin caracterul eminentamente geopolitic al problemei transnistrene;
- pe parcursul ultimilor doi ani Republica Moldova a promovat în mod consecvent o abordare complexă "în pachet" a tuturor problemelor legate de conflict – politice, economice, sociale și umanitare, cu luarea în considerare a intereselor tuturor părților interesate;
- strategia propusă de autoritățile moldave include elaborarea și adoptarea în cadrul formatului de negocieri "5+2" a statutului juridic special al regiunii transnistrene în componența Republicii Moldova; consolidarea statutului de neutralitate și retragerea trupelor străine de pe teritoriul țării; recunoașterea drepturilor de proprietate și oferirea unor garanții sigure pentru populația din regiune;
- contingentele militare introduse în zona de conflict în conformitate cu prevederile Acordului moldo-rus privind încetarea focului din 1992 demult și-au îndeplinit sarcinile puse în fața lor.
- este necesară înlocuirea actualei operațiuni din regiunea transnistreană cu o misiune multinațională civilă cu mandat internațional;
- autoritățile moldovenești apreciază înalt implicarea directă a Uniunii Europene în depășirea sfidărilor la adresa securității în regiune, în special activitatea Misiunii UE de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina care își aduce o contribuție valoroasă la securizarea frontierei de stat moldo-ucrainene, îndeosebi pe segmentul transnistrean al acesteia;
- Republica Moldova împărtășește pe deplin îngrijorările exprimate în legătură cu situația critică a Tratatului FACE Adaptat, pe care îl consideră ca fiind o piatră unghiulară a securității europene;
- retragerea trupelor militare și a munițiilor ruse din Moldova, în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul Summit-urilor OSCE, trebuie să se producă în mod necondiționat, complet și transparent. (*potrivit www.mfa.md*)

Consiliul Ministerial al OSCE nu a putut adopta o Declarație Finală al șaselea an consecutiv, precum și a Declarației cu privire la Moldova. Prima declarație nu a fost adoptată din cauza divergențelor cu privire la accesul observatorilor internaționale în Osetia de Sud, precum și la propunerile Rusiei privind pactul securității generale europene. Declarația cu privire la Moldova nu a fost adoptată din cauza opunerii Rusiei. Pe de altă parte, 27 de state membre ale NATO au făcut o declarație prin care au reiterat poziția privind condiționalitatea ratificării Tratatului FACE Adaptat cu îndeplinirea în totalitate a angajamentelor reflectate în Actul Final al Tratatului FACE din 1999 și anexele sale. Republica Moldova și Ucraina s-au asociat la declarația statelor membre ale Alianței Nord Atlantice.

Întîlnirea Voronin-Smirnov din decembrie 2008

La 24 decembrie, la Tiraspol, Președintele Vladimir Voronin s-a întîlnit pentru a doua oară în 2008 cu liderul transnistrean Igor Smirnov. În cadrul întîlnirii au fost discutate:

- perspectivele reluării negocierilor în formatul "5+2", pașii care urmează a fi întreprinși în vederea activizării grupurilor de lucru privind întărirea încrederii și securității;
- măsurile de asigurare a condițiilor pentru libera circulație a persoanelor și mărfurilor dintre cele două maluri ale Nistrului;
- continuarea dialogului și consultărilor în format "2+1" (Rusia, Transnistria, Republica Moldova) cu scopul reluării depline a negocierilor în vederea soluționării definitive a problemei transnistrene.

La 25 decembrie, o zi mai tîrziu, liderul transnistrean Igor Smirnov a precizat că, de fapt, există o singură soluție pentru reglementarea transnistreană – recunoașterea independenței regiunii separatiste, iar demnitarii moldoveni au revenit la retorica privind negocierea soluției doar în format "5+2".

Eforturile societății civile în reglementarea transnistreană

- Redacția ziarului de opoziție "Novaya gazeta" din Bender a lansat o inițiativă referitoare la consolidarea încrederii între cele două maluri ale Nistrului. Potrivit inițiativei, după întâlnirea din 11 aprilie 2008 a Președintelui Voronin cu liderul transnistrean, Igor Smirnov, e nevoie de un forum al organizațiilor societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului care ar permite dezvoltarea unor contacte permanente ce ar putea contribui la creșterea încrederii reciproce. Agenția oficială de știri din Transnistria, Olvia-press, a publicat la 20 noiembrie un amplu comentariu pe marginea inițiativei menționate, pornind de la constatarea că organizațiile societății civile de pe malul drept al Nistrului, și un șir de organizații din stînga Nistrului, sînt susținute financiar de către instituții occidentale. Din aceste considerente, agenția Olvia-press trage concluzia că noua inițiativă ar fi o emanație a unor instituții occidentale care susțin reluarea procesului de negocieri în format "5+2". Caracterul persiflant al comentariului și atitudinea de neîncredere în utilitatea acestei inițiative este fundamentată de faptul că Rusia niciodată nu și-a exprimat suportul pentru implicarea organizațiilor societății civile în consolidarea măsurilor de încredere".

4. JUSTIȚIE

Capacitatea de impunere a respectării legii / Statutul și independența judecătorilor și procurorilor / Transparența

Evoluții:

- Consiliul Superior a Magistraturii a aprobat mai multe acte normative de referință: Ghidul cu privire la completarea și prezentarea declarațiilor pe venit și despre proprietăți (Hotărîrea CSM nr.348/15 din 02.10.2008); Instrucțiunea cu privire la ținerea lucrărilor de secretariat în judecătoria și curțile de apel (Hotărîrea CSM nr. 473/21 din 18.12. 2008); Regulamentul privind modul de publicare a hotărîrilor judecătorești pe pagina web (Hotărîrea CSM nr. 472/21 din 18.12.2008);
- A crescut numărul de dosare examinate de judecători, ajungînd la media de 90 de dosare în 2008;
- Au fost acceptate solicitările de ridicare a imunității, dare a acordului la pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală a unor judecători (Hotărîrile CSM nr.362/16; nr.363/16 și nr.364/16 din 09.10.2008); pe parcursul anului 2008 au fost aplicate sancțiuni disciplinare în privința la 11 judecători;
- Se întreprind măsuri pentru îmbunătățirea raportării și utilizării datelor statistice juridice (Hotărîrea CSM nr. 328/15 din 02.10.2008);
- Este perfecționată legislația din domeniul executării hotărîrilor judecătorești¹⁰⁶; se întreprind măsuri pentru a eficientiza procedurile de executare (Hotărîrea CSM nr.327/15 din 02.10.2008);
- Este adoptată o nouă lege cu privire la Procuratură, dar efectele acesteia vor fi vizibile după o perioadă mai îndelungată;
- Colegiul Procuraturii analizează periodic situația în diverse domenii și coordonează activitatea procurorilor în scopul consolidării respectării legislației;
- Datorită utilizării adecvate a drepturilor discreționare al procurorului s-a redus numărul cauzelor penale examinate de instanțele judecătorești¹⁰⁷.

Deficiențe și probleme:

- Exponenții sistemului judecătoresc recunosc existența problemelor legate de independența și imparțialitatea readusă, motivînd aceste neajunsuri prin lipsa cadrelor competente¹⁰⁸;
- În unele judecătoria se atestă un număr considerabil de cauze penale și civile neexamine, sînt procese care durează cîte 3-4 ani¹⁰⁹;
- Participanții profesioniști la procesele de judecată afirmă în continuare despre persistența corupției în sistemul judecătoresc, distribuirea aleatorie a dosarelor rămîne o problema nesoluționată plenar¹¹⁰;
- Reprezentanții misiunilor diplomatice și ai organismelor comunitare continuă să exprime îngrijorări vizînd creșterea numărului investigațiilor penale împotriva politicienilor de opoziție¹¹¹;
- Numărul de judecători nu a fost majorat, numărul funcțiilor vacante rămîne considerabil (38 posturi din 437); sarcina lunară a judecătorilor a crescut, supraîncărcarea constantă a judecătorilor pune în pericol eficiența și calitatea muncii lor;
- Avocații declară despre intimidări din partea organelor de forță și încercări de a le bloca activitatea¹¹²; Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat este puțin funcțională¹¹³;
- Partidele de opoziție acuză lipsa independenței justiției¹¹⁴, implicații politice și încălcarea dreptului la proces echitabil în mai multe dosare intentate exponenților săi¹¹⁵;
- În majoritatea instanțelor judecătorești lipsesc oficii de relații cu publicul, instanțele nu sînt dotate cu echipament de comunicare¹¹⁶.

Instruirea specialiștilor din sistem / Asigurarea materială

Evoluții:

- CSM a luat măsuri pentru asigurarea instruirii continue a judecătorilor și personalului instanțelor (Hotărîrea CSM nr.360/15 din 02.10.2008; seminarele în domeniul deontologiei judiciare, octombrie 2008);

¹⁰⁶ Legea nr. 217-XVI din 24.10.2008 cu privire la modificarea Codului de Executare.

¹⁰⁷ Urmare a aplicării procedurilor dreptului discreționar, instanțele de judecată nu au fost sesizate cu examinarea judiciară a 4811 cauze penale încetate la faza de urmărire penală (Informația de la Colegiul Procuraturii, 23.01.2009).

¹⁰⁸ Declarațiile Președintelui CSM în cadrul atelierului internațional organizat de Fundația "Friedrich Ebert", cu susținerea misiunii OSCE, 04.12.2008.

¹⁰⁹ Hotărîrea CSM nr.1/1 din 22.01.2009.

¹¹⁰ Rezultatele chestionării avocaților și procurorilor, al Treilea raport de monitorizare a activităților anti-corupție în cadrul Planul Preliminar de Țară (PPȚ) a corporației "Provocările Mileniului". Studiul sociologic, lansat la 15.01.2009, realizat de Asociația obștească „Inițiativa Social-Rurală” (ISR) în cadrul Proiectului „Parteneriat anti-corupție și Campania de promovare a eforturilor anti-corupție”.

¹¹¹ Declarație comună a Șefilor Misiunilor Statelor Membre ale UE, Delegația Comisiei Europene și Biroul Reprezentantului Special al UE, 25.11.2008.

¹¹² Declarații în cadrul Conferinței de presă din 08.10.2008, Agenția Infotag.

¹¹³ Declarațiile reprezentanților Baroului avocaților la Conferința de presă din 22.10.2008.

¹¹⁴ Declarația fracțiunii parlamentare a AMN, 24.10.2008, www.parlament.md.

¹¹⁵ Cazurile N.Andronic (PPR), S.Chifa (AMN).

¹¹⁶ Urmează a fi create abia în anul 2009.

- Sînt elaborate și publicate ghiduri de referință, culegeri de practică judiciară¹¹⁷;
- Este inaugurat Centrul de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale pentru sistemul judecătoresc¹¹⁸;
- Pe parcursul anului 2008 au fost renovate 4 judecătoria, la 5 decembrie a fost inaugurat sediul judecătoriei Rezina¹¹⁹;
- Alocările bugetare pentru sistemul judiciar incluse în proiectul bugetului pentru anul 2009 s-au majorat în comparație cu bugetul aprobat pentru anul 2008; Este elaborat Conceptul finanțării justiției¹²⁰.

Deficiențe și probleme:

- sistemul de management al resurselor umane nu este adaptat necesităților justiției, judecătorii au nevoie de asistenți calificați;
- asigurarea judecătorilor cu spațiu locativ se realizează foarte anevoios (nu dispun de spațiu locativ ori au nevoie de îmbunătățirea condițiilor locative peste o sută de judecători), nu se asigură compensarea cheltuielilor pentru închirierea locuințelor provizorii din contul instanței în care activează¹²¹;
- Conceptul de finanțare a justiției nu este definitiv și pus în aplicare, pentru aplicarea ulterioară a acestuia există probleme de ordin conceptual și normativ (contradicții cu legislația privind sistemul bugetar și procesul bugetar).

Căi alternative de soluționare a litigiilor / Instituțiile penitenciare

Evoluții:

- Reorientarea activității procuraturii, utilizarea drepturilor discreționare și a legislației privind amnistia a avut drept efect decriminalizarea mai multor cazuri, ceea ce a redus și cheltuielile pentru procesele judiciare¹²²;
- Au fost întreprinse măsuri pentru implementarea instituției probațiunii (emiterea hotărîrilor judecătorești, angajarea personalului specializat, instruire, salarizare);
- Potențiali candidați pentru calitatea de mediatori au fost instruiți în cadrul unor cursuri organizate la Institutul Național al Justiției, cu suportul donatorilor externi;
- Este adoptată Legea privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor (Legea nr. 235-XVI din 13.11.2008);
- Parlamentul a adoptat Legea nr. 278-XVI din 18.12.2008 cu privire la modificarea Codului penal al Republicii Moldova, în scopul decriminalizării, modernizării și umanizării politicii penale represive;
- Se desfășoară lucrări de reconstrucție la penitenciarul nr.9 Pruncul, Penitenciarul nr.5 Cahul, nr.11 Balti, no.17 Rezina); La penitenciarul din Rusca a fost deschis Centrul medical;
- Guvernul a aprobat Regulamentul Departamentului instituțiilor penitenciare și efectivul-limită al sistemului penitenciar (HG nr. 1310 din 24.11.2008);
- S-au desfășurat activități de instruire a personalului din sistemul penitenciar (drepturile omului, standardele minime de detenție a condamnatului, Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a tratării inumane sau degradante etc.).

Deficiențe și probleme:

- Instituția medierii se implementează anevoios, mediatori autorizați conform noii legi în domeniu nu au fost desemnați;
- Numărul deținuților rămîne destul de mare, peste media europeană;
- Rapoartele instituțiilor comunitare continuă să invoce cazuri de maltratare a persoanelor deținute în custodia poliției (izolatoarele de detenție preventivă)¹²³.

¹¹⁷ Ghidul de emitere a hotărîrilor judecătorești (cu susținerea PPT al „Fondului Provocările Mileniului”). „Culegere de practică judiciară a Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție (2007)” și „Ghidul cetățeanului, procedura civilă” (cu suportul financiar al fundației SOROS Moldova).

¹¹⁸ Programul Preliminar de Țară al „Fondului Provocările Mileniului” Pentru Buna Guvernare, în cooperare cu Institutul Național al Justiției.

¹¹⁹ În cadrul parteneriatului cu Programul Preliminar de Țară al „Fondului Provocările Mileniului” Pentru Buna Guvernare.

¹²⁰ Proiectul elaborat de Ministerul Justiției a fost transmis Guvernului pentru înaintare în Parlament.

¹²¹ Hotărîrea CSM nr. 380/18 din 28.10. 2008.

¹²² Informația de la Colegiul Procuraturii, 23.01.2009).

¹²³ Raportul Comitetului Anti-tortură al Consiliului Europei.

5. DEZVOLTARE ȘI REFORME ECONOMICE

Reducerea sărăciei

Evoluții:

- Salariul mediu pe economie în lunile ianuarie-noiembrie a constituit 2489,5 lei fiind cu 23,6% mai mare ca în anul precedent. În anul 2008 cel mai puternic au crescut salariile din sectorul agricol, sănătate și asistență socială și administrație publică ceea ce a contribuit la convergența salariilor în diferite sectoare ale economiei. Pentru anul 2009 Guvernul prognozează salariul mediu lunar pe economie de 3140 lei¹²⁴.
- Valoarea minimumului de existență în trimestrul III al anului s-a diminuat până la 1245,8 lei după cum este specific acestei perioade ca urmare a ieftinirii produselor agricole sezoniere. Totuși, comparativ cu anii precedenți coraportul dintre veniturile medii lunare disponibile, mărimea medie a pensiei lunare și minimumul de existență s-a micșorat.
- În conformitate cu Legea cu privire la ajutorul social¹²⁵, Guvernul a aprobat Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social¹²⁶.
- În noiembrie au fost făcute publice datele privind nivelul sărăciei în 2007, conform cărora numărul persoanelor sărace s-a redus în comparație cu 2006. Astfel, 25,8% din populație se afla sub pragul absolut al sărăciei, consumînd mai puțin de 839,3 lei lunar. De asemenea, s-a micșorat și ponderea persoanelor sub pragul extrem al sărăciei de 453,9 lei pînă la 2,8%.

Deficiențe și probleme:

- În pofida creșterii salariului mediu pe economie, salariul mediu lunar în sectorul învățămîntului, care este unul din cele mai joase pe economie, a crescut cel mai lent cu doar cu 13,2% în 2008.
- Rata sărăciei în mediul rural a rămas înaltă, ceea ce contribuie la creșterea inegalității.
- Scăderea transferurilor cetățenilor moldoveni care lucrează peste hotare va contribui la reducerea nivelului de trai al populației dependente de remitențe și scăderea consumului gospodăriilor casnice. Deși există și tendințe sezoniere în reducerea remitențelor, care de obicei se observă în luna septembrie, în anul 2008 transferurile de peste hotare au fost în scădere din luna august, primele semne ale crizei economice mondiale fiind simțite deja și în Republica Moldova.

Consolidarea creșterii economice

Evoluții:

- În pofida recesiunii economiei mondiale, creșterea PIB-ului în Republica Moldova în trei trimestre ale anului a fost semnificativă, de 7,6%. Prognozele arată că această creștere se va menține pînă la sfîrșit de an.
- Condițiile climatice favorabile au contribuit la creșterea producției agricole. VAB în agricultură a crescut cel mai puternic în III trimestre ale anului, cu 23,8% față de perioada corespunzătoare a anului precedent.
- Producția industrială în 11 luni ale anului a crescut cu 1,2%. Cea mai mare creștere a producției industriale a avut loc în ramurile de prelucrare a zahărului, a băuturilor alcoolice, a pieilor și industria metalurgică, ramuri în care și exporturile au crescut puternic în 2008.

Deficiențe și probleme:

- Criza economică mondială va afecta Republica Moldova. Exportatorii deja sunt afectați, iar reducerea remitențelor va contribui la scăderea cererii interne și a consumului intern. De asemenea, posibilitățile reduse de creditare a companiilor autohtone vor influența negativ asupra investițiilor în economie.
- În pofida creșterii economice înregistrate, ponderea VAB în PIB s-a micșorat în anul 2008, iar ponderea impozitelor pe produs și import în PIB a crescut pînă la 18%.

Stabilitate macroeconomică și financiară

Evoluții:

- În 11 luni ale anului inflația a atins nivelul de 7,5%. Este pentru prima dată din 2002 cînd rata anuală a inflației este sub 10% anual. Astfel, în acest an Republica Moldova și-a onorat obligațiunea față de FMI și a atins obiectivul de bază a politicii monetare de menținere a inflației în limitele unei singure cifre. Aceasta a fost posibil datorită condițiilor climatice favorabile care au permis ieftinirea produselor agricole, eforturilor Băncii Naționale de la început de an care a utilizat eficient instrumentele monetare și ieftinirii petrolului în al doilea semestru al anului.

¹²⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 1248 din 07.11.2008 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2009

¹²⁵ Legea RM nr. 133 din 13.06.2008 cu privire la ajutorul social

¹²⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 1167 din 16.10.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social

- Reducerea ritmului de creștere a prețurilor a permis BNM reducerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt de la 17% în septembrie la 14% în decembrie. De asemenea, a fost micșorată norma rezervelor obligatorii până la 17,5% care a furnizat resurse suplimentare băncilor.
- Politica Monetară pentru anul 2009 este orientată spre menținerea inflației anuale la nivelul de 9%¹²⁷.
- Raportul de țară¹²⁸ al Fondului Monetar Internațional publicat în octombrie apreciază sistemul bancar în Republica Moldova ca „elastic la șocurile externe, iar presiunea recentă de lichiditate nu a avut practic impact asupra băncilor moldovenești”.

Deficiențe și probleme:

- Deși criza financiară nu a afectat direct sectorul financiar din Republica Moldova, aceasta poate avea efecte negative în cazul reducerii posibilității de creditare de peste hotare a băncilor comerciale. Rata medie a dobânzii la depozitele atrase și creditele acordate de către băncile comerciale a crescut chiar și după reducerea ratei de bază a BNM și a normelor rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase de băncile comerciale.
- Procesul de apreciere a leului s-a oprit în trimestrul III, iar scăderea intrărilor de valută în țară poate crea presiuni asupra deprecierei leului, care se pot intensifica în anul 2009.

Transparență și durabilitate fiscală

Evoluții:

- Guvernul a aprobat Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu pentru anii 2009-2011. Pentru prima dată elaborarea CCTM a fost ghidat de Conceptul cu privire la prioritățile de politici în contextul elaborării CCTM¹²⁹. CCTM prevede creșterea a PIB-ului de 6% anual pentru această perioadă. Se prevede și diminuarea ratei inflației până la 8% anual în 2011.
- În decembrie Parlamentul a aprobat Legea Curții de Conturi¹³⁰. Noua lege stabilește cadrul legislativ necesar pentru efectuarea activității de audit de către Curtea de Conturi, anterior aceasta limitându-se doar la verificarea corectitudinii operațiilor la nivel de tranzacții. De asemenea legea prevede că Curtea de Conturi decide în mod independent asupra programului său de activitate, care va fi planificat pe un an și/sau pe trei ani, iar autoritățile publice nu pot influența Curtea de Conturi să modifice programul activității de audit, să efectueze sau să sisteze acțiunile de audit. Prin aceasta procesul de audit va fi mai obiectiv și mai transparent.

Deficiențe și probleme:

- În contextul crizei economice mondiale, care va afecta și Republica Moldova prognoze economice sunt mai puțin sigure și ar putea să se schimbe pe parcurs.
- Deși prioritățile CCTM trebuie să fie total corelate cu Legea bugetului de stat și programele și strategiile naționale aceasta nu se reflectă în Legea bugetului de stat pentru anul 2009¹³¹. Astfel, dacă în CCTM una din prioritățile majore sunt investițiile capitale, în legea bugetului de stat 68.7% din cheltuielile bugetare pentru anul viitor țin de sfera socială, acesta neglijând necesitatea economiei moldovenești pentru investiții în capital fix.
- Conform ultimelor modificări în bugetul de stat deficitul bugetar a fost majorat până la 495 mil. lei.¹³² Majorarea deficitului bugetar și posibila reducere a veniturilor bugetare în anul 2009 vor crea dificultăți Guvernului în anul ce urmează.

¹²⁷ Politica Monetară și Valutară a Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2009

¹²⁸ IMF Country Report No. 08/320, September 2008

¹²⁹ Aprobat prin Decizia Prim-ministrului nr.1410-154 din 27.02.2008

¹³⁰ Legea nr. 261 din 05.12.2008 privind Curtea de Conturi

¹³¹ Legea nr. 24 din 21.11.2008 bugetului de stat

¹³² Legea nr. 288 din 19.12.2008 pentru modificarea și completarea Legii bugetului de stat pe anul 2008 nr.254-XVI din 23.11.2007.

6. DEZVOLTARE ȘI REFORME SOCIALE

Dialogul social în ocuparea forței de muncă

Evoluții:

- La data de 18 noiembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea Guvernului Nr. 1259 cu privire la asigurarea cu locuință gratuită a tinerilor specialiști cu studii superioare și postuniversitare de rezidențiat, repartizați și angajați în câmpul muncii în instituțiile publice (bugetare) din sate (comune);
- La data de 25 noiembrie 2008 intră în vigoare Hotărîrea Guvernului Nr. 1284 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 140-XV din 10 mai 2001 privind Inspekția Muncii;
- Conform deciziei Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a dialogului social pe piața muncii în sistemul ANOFM, în perioada de referință implementarea Strategiei a intrat în etapa 2, care prevede monitorizarea, evaluarea și ulterioara planificare a activităților consiliilor consultative și a Consiliului de administrație. În iunie 2009 când finisează etapa 2, va fi efectuată o evaluare a Strategiei și a activității consiliilor teritoriale. Vom menționa că Strategia în cauză pornește de la conștientizarea problemelor cu care se confruntă persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă.

Deficiențe și probleme:

- Problemele identificate de ANOFM se rezumă la sensibilizarea partenerilor sociali în vederea stabilirii dialogului social care să transforme piața muncii într-o piață transparentă și funcțională, situația tinerilor pe piața muncii și crearea parteneriatului pentru sporirea ocupării tinerilor, intensificarea colaborării între subiecții pe piața muncii în vederea impulsivării informării despre situația curentă și oportunitățile oferite de stat pe piața muncii, ș.a.

Egalitate de genuri

Evoluții:

- În perioada examinată a fost elaborată cu suportul PNUD Moldova matricea de indicatori armonizați la dimensiunea de gen. Această matrice urmează să fie utilizată de ministerele competente în vederea monitorizării și raportării mai eficiente a promovării egalității de gen în Republica Moldova. Matricea finală a fost aprobată de Colegiul Biroului Național de Statistică a RM și urmează să fie aprobată ulterior de Guvern.

Deficiențe și probleme:

- Strategia Națională de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova a fost elaborată și remisă Guvernului spre aprobare. Din păcate comentariile pe marginea acestei strategii au venit cu întârziere de la ministerele de resort, astfel încât a fost tergiversat tot procesul și documentul nu a fost aprobat în 2008;
- Chiar dacă RM a ratificat Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului, legislația RM nu a fost încă integral modificată astfel încât să interzică toate formele de violență împotriva copilului; la moment UNICEF acordă asistență Guvernului RM în vederea efectuării racordărilor necesare.

Sănătate și siguranță la locul de muncă

Evoluții:

- Evoluții semnificative în această perioadă nu au fost semnalizate

Deficiențe și probleme:

- Carențe pe acest segment, după observațiile OIM, țin în special de necesitatea elaborării de politici și programe privind HIV/SIDA la locul de muncă, precum și de implementarea acestora în cadrul acțiunilor coordonate incluse în Programul de Țară privind Munca Decentă (PȚMD) 2008-2011, pentru care Republica Moldova beneficiază de susținerea OIM.

Protecția și integrarea socială

Evoluții:

- La data de 25 decembrie 2008 a fost adoptată Hotărîrea Guvernului Nr. 1479 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciul de asistență parentală profesionistă (hotărîrea urmează să intre în vigoare la începutul anului 2009);

- La data de 12 decembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea de Guvern cu privire la aprobarea Structurii Sistemului Informațional Automatizat „Asistența Socială”, avînd drept scop executarea Legii Nr. 295-XVI din 21 decembrie 2007 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011;
- La data de 18 noiembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea de Guvern cu numărul 1258 cu privire la aprobarea proiectului de hotărîre a Parlamentului privind aprobarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane;
- A fost aprobat Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social (HG Nr. 1167 din 16 octombrie 2008);
- a fost aprobat proiectul legii pentru modificarea și completarea Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 (HG Nr. 1396 din 8 decembrie 2008);
- La data de 9 decembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea Guvernului Nr. 1344 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011;
- La data de 28 octombrie 2008 a intrat în vigoarea Legea Nr. 203 privind modificarea Legii nr.484-XV din 28 septembrie 2001 pentru ratificarea parțială a Cartei sociale europene revizuite;
- În cadrul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului a fost creată o subdiviziune nouă - Direcția politică de protecție socială a persoanelor cu dizabilități – în vederea promovării incluziunii sociale a acestor categorii.

Deficiențe și probleme:

- Strategia Națională pentru Incluziunea Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2009 – 2013 nu a fost deocamdată aprobată, chiar dacă aceasta reprezintă o urmare firească a semnării la 30 martie 2007 a Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități;
- Adoptarea Legii Nr. 45 din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nu este susținută de funcționarea unui sistem eficient de colectare, producere și diseminare de date statistice în domeniu, care ar permite asigurarea analizei și monitorizării implementării politicilor de stat.

Sănătatea publică

Evoluții:

- La data de 23 decembrie 2008 a fost aprobată Concepția privind reformarea Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat în Serviciul de Stat de Supraveghere a Sănătății Publice (HG Nr.1424 din 15 decembrie 2008);
- La data de 2 decembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea Guvernului Nr. 1322 privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea Legii fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2008;
- La data de 2 decembrie 2008 a intrat în vigoare Hotărîrea Guvernului Nr. 1314 privind optimizarea activității unor instituții medico-sanitare publice.

Deficiențe și probleme:

- La nivelul Ministerului Sănătății, o serie de probleme nu au fost deocamdată depășite în perioada de referință, inclusiv fluxul mare de interpelări care nu permit focusarea atenției pe prioritățile strategice stabilite în documentele strategice naționale, motivarea insuficientă a funcționarilor publici, comunicare ineficientă cu subdiviziunile subordonate ș.a. Depășirea acestor și altor probleme cu care se confruntă sistemul național ține de implementarea cu succes a priorităților propuse, în special în Strategia de dezvoltare a sistemului de sănătate pentru perioada 2008-2017.

7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Relații Comerciale (Regimul comercial cu UE)

Evoluții:

- Datele statistice privind comerțul extern în primele zece luni ale 2008 indică asupra consolidării poziției pieței europene comunitare în topul destinațiilor pentru exporturile moldovenești. Introducerea noului regim comercial a favorizat exportul unor grupuri importante de produse, precum zahăr (prin instituirea cotelor) sau articole din metal (prin introducerea regulilor de origine unice pentru toți membri ai UE);
- Beneficiile acordate sub regimul de Preferințe Comerciale Autonome au fost plenar explorate doar de exportatorii de vin și de zahăr. Astfel, conform datelor MEC deja în noiembrie au fost solicitate de companiile exportatoare. Cotele pentru exportul de cereale nu au fost epuizate;
- În 2009 eforturile autorităților moldovene trebuie să se concentreze asupra stabilirii priorităților și elaborării poziției în ceea ce privește negocierea unui acord privind constituirea unei zone de liber schimb aprofundate și comprehensive între Republica Moldova și Uniunea Europeană;

Deficiențe și Probleme:

- Existența unor bariere interne („behind the border”) împiedică maximizarea beneficiilor pe care le-ar putea obține Republica Moldova de pe urmă noului regim comercial, de pildă blocarea exporturilor de origine animalieră din cauza nerespectării standardelor comunitare în acest domeniu. Aceste bariere vor avea efecte și mai negative în cazul unui eventual acord de comerț liber cu UE.

Promovarea și dezvoltarea exporturilor

Evoluții:

- În perioada ianuarie-octombrie 2008 deficitul comercial a continuat să crească, ajungând la nivel de \$2,5 mlrd. cu aproape 50% mai mult decât în perioadă similară a anului trecut¹³³. Cu toate că, în această perioadă atât exporturile, cât și importurile au crescut cu ritmuri alerte, 27% și 41,4% respectiv, în octombrie față de luna precedentă observăm o decelerare nesemnificativă a creșterii acestora. Datele disponibile deocamdată nu permit să afirmăm cu certitudine că acestea ar fi cauzate de primele efecte ale crizei economice globale. Totuși, atât semne de ranversare a dinamicii transferurilor bănești de peste hotare (cu toate că investițiile au început să joace un rol mai pronunțat în creșterea economică recentă) cât și informațiile care vin de la mai multe companii exportatoare alimentează anticipările privind fluxurile comerciale mai temperate în viitorul apropiat;
- Totuși, în perioada ianuarie-octombrie exporturile în UE își mențin trendul ascendent (+30,3%), în marea parte grație exporturilor vibrante în România. Această țară deține 21,3% din totalul exporturilor moldovenești pe piața comunitară. În general, exporturile moldovenești au crescut în direcția tuturor partenerilor comerciali importanți (pentru Moldova), cu excepția Germaniei și Bulgariei;
- Creșterea exporturilor moldovenești în România este în marea parte susținută atât de aderarea acestei țări la UE, cât și introducerea regimului PCA între UE și Republica Moldova. Astfel, grație noului regim comercial au fost introduse cotele pentru exporturi de zahăr care aproape totalmente sunt direcționate spre piața română. Totodată, companiile exportatoare de articole din metal menționează efecte benefice de pe urmă introducerii regulilor de origine unice pentru toate țările membre UE și care la fel au contribuit la sporirea exporturilor în România¹³⁴. În același timp, aderarea României la UE a rezultat în mutarea unor investiții din România spre Moldova – un exemplu cel mai recent și cunoscut este mutarea unor capacități de producere de către compania germană Draexlmaier din România la Bălți. Alte exemple sunt întreprinderile din sectoarele de producere a îmbrăcăminte și încălțăminte, mobilei, etc. De menționat în acest context că, efectele crizei au fost simțite în acest sector în România: toate 5 uzine ale Draexlmaier din această țară au fost temporar oprite la sfârșitul anului 2008¹³⁵;
- Exporturile băuturilor alcoolice (vinuri îmbuteliate deținând peste 80% din total) pe piața comunitară au crescut rapid în ianuarie-octombrie 2008: +41%, însă în CSI aceste au crescut și mai rapid cu 68%¹³⁶. În același timp, deja există simptome de înrăutățire a perspectivelor pentru exporturile băuturilor alcoolice, îndeosebi în direcția estică. Livrările pe piața kazahă (unde criza economică a început mai devreme) au scăzut semnificativ, alte piețe estice importante ar putea urma. Mai mult decât atât, în Ucraina unele companii s-au ciocnit deja cu arierate în achitarea din partea importatorilor, iar comenzile au început să scadă dramatic¹³⁷;

¹³³ Aici și în continuare (în afară de statistica băuturilor alcoolice) datele BNS.

¹³⁴ Logos Press, 24.10.2008.

¹³⁵ <http://www.mediafax.ro/economic/draexlmaier-inchide-temporar-toate-cele-cinci-fabrici-din-romania.html?1686:3612513>.

¹³⁶ Conform datelor Agenției Agroindustriale „Moldova-Vin”.

¹³⁷ Logos Press, 12.12.2008.

Deficiențe și probleme:

- Riscurile majore pentru comerțul extern vor veni din partea conjuncturii externe negative pe fundalul propagării crizei economice globale. În viitorul apropiat poate fi anticipată decelerarea ritmurilor de creștere a schimburilor comerciale. Exporturile vor fi afectate de cererea anemică pe piețele partenerilor comerciali principali ce va rezulta din aplatizarea creșterii economice în aceste țări. Pe de altă parte, importurile vor fi afectate negativ în primul rând de reducerea influxului de remitențe, dar și de aversiunea față de risc a investitorilor actuali și potențiali, ce activează sau ar putea iniția afaceri în Republica Moldova.

Standarde sanitare și fitosanitare

Evoluții:

- Procesul de adoptare a normelor fito-sanitare și sanitare armonizate cu cele din spațiul comunitar a accelerat semnificativ în ultimul trimestru 2008. Au fost adoptate următoarele norme fito-sanitare și sanitare: privind controalele sanitar-veterinare la importul animalelor armonizat cu Directiva CCE (91/496/CEE); protecția animalelor de fermă (armonizat cu prevederile Directivei Consiliului Europei 98/58/CE din 20 iulie privind protecția animalelor de fermă; privind stabilirea cerințelor minime pentru protecția viteilor în scopul creșterii și îngrășării, armonizată cu prevederile Directivei Consiliului Europei nr.91/629/CEE; privind sistemul de etichetare a cărnii de bovină, precum și a produselor din carne de bovină, armonizată cu prevederile Titlului II „Etichetarea cărnii de bovină și a produselor pe bază de carne de vită și mînzat” al Regulamentului CE nr. 1760/2000 al Consiliului și al Parlamentului European din 17 iulie 2000 de stabilire a unui sistem de identificare și înregistrare a bovinelor și privind etichetarea cărnii de bovină și a produselor din carne de bovină; privind stabilirea anumitor principii fundamentale de organizare a controalelor sanitar-veterinare la importul și comercializarea produselor de origine animală; privind frecvența controalelor fizice care se aplică anumitor loturi de produse de origine animală importate; privind stabilirea procedurilor de efectuare a controalelor sanitar-veterinare la introducerea în scopul importului produselor de origine animală prin posturile sanitar-veterinare, organizate în cadrul posturilor vamale;
- A fost adoptată Hotărîrea 1189 privind instituirea Agenției Sanitar-Veterinare și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală și aprobarea Regulamentului, structurii și efectivului-limită ale acesteia. Crearea acestei Agenții simplifică și face mai eficientă structura instituțională în domeniul sanitar-veterinar în care anterior au fost implicate mai multe instituții și repartizarea prerogativelor nu a fost foarte clară. Agenția se creează prin comasarea Inspectoratului Veterinar de Stat în cadrul MAIA cu serviciile veterinare de stat raionale/municipale și Î.S. „Serviciul Veterinar de Stat pentru Frontieră și Transport”. Agenția va fi în subordinea MAI și va reprezenta agenția publică centrală responsabilă de implementarea și monitorizarea politicii și strategiilor în domeniul sanitar-veterinar, și al siguranței produselor de origine animală și de exercitarea controlului și supravegherii siguranței materiei prime și produselor de origine animală și sănătății animalelor, precum și a activității exploatațiilor zootehnice;
- Au fost adoptate o serie de reglementări tehnice în sectorul agroalimentar: RH „Ambalarea, transportarea și depozitarea fructelor, legumelor și ciupercilor proaspete”, ce facilitează implementarea Codului Comisiei Codex Alimentarius cu privire la ambalarea și transportarea fructelor și legumelor proaspete CAC/RCP nr. 44, 1995, amendament 1-2004. Reglementarea stabilește condiții specifice pentru ambalarea, transportul și depozitarea fructelor, legumelor și ciupercilor proaspete. Conform reglementării produsele urmează să fie calibrate după categoria de calitate, mărime, gradul de coacere și siguranța alimentară a acestora; RH „Ciuperci. Produse din ciuperci” armonizată legislația comunitară respectivă.

Deficiențe și probleme:

- MAIA urmează să elaboreze Regulamentul cu privire la conceptul sistemului informațional automatizat de etichetare a cărnii de bovine și aplicarea acestuia la abatoare și Metodologia integrării sistemului informațional automatizat de etichetare a cărnii de bovine cu sistemul de identificare și înregistrare a animalelor pentru asigurarea principiului trasabilității.

8. CLIMATUL DE AFACERI

Constatări generale

În trimestrul 4 al anului 2008 climatul de afaceri moldovenesc a fost marcat de o serie de evoluții pozitive. Din păcate, nu au lipsit nici evoluțiile negative. Ultimele au fost determinate în mare măsură de factori exogeni (cum ar fi criza financiară internațională), dar și de factori care se află sub controlul guvernului.

Evoluții majore:

- Conform informațiilor publicate de BNM în trimestrul patru 2008, investițiile străine directe în economia Republicii Moldova continuă să crească. Fluxul ISD în primele 9 luni ale anului 2008 a atins nivelul de 520 milioane USD, față de 298 milioane în ianuarie-septembrie 2007 (+74%), în particular, subscrierile la capitalul social al întreprinderilor au crescut de la 129 milioane la 316 milioane USD (+144%)¹³⁸. Estimările oficiale pentru influxul de investiții străine directe în economia Republicii Moldova în 2008 sunt de 600-650 milioane USD¹³⁹. Deși comparațiile regionale sunt favorabile Republicii Moldova, pentru moment încă nu este clar dacă Moldova chiar s-a transformat într-o „insulă de stabilitate pentru investitori”, după cum menționa ministrul economiei și comerțului în cadrul unei întâlniri cu un grup de investitori străini¹⁴⁰. Momentul adevărului va fi la publicarea balanței de plăți pentru trimestrul 4. Dacă influxul de investiții străine directe și-a menținut ritmul de creștere, vom putea afirma că criza financiară internațională a crușat, într-o anumită măsură, Republica Moldova¹⁴¹.
- În ședința din 10 decembrie 2008 Guvernul a adoptat și a transmis Parlamentului spre votare proiectul Codului de procedură vamală. Acest document încearcă să unifice într-un sistem integru regulile și normele în domeniul reglementării vamale și să substituie actualul sistem complex și neintegrat de administrare vamală bazat pe acte legislative, normative și instrucțiuni departamentale. Actualul sistem nu doar este sursa de bariere în calea desfășurării comerțului extern, dar și împiedică combaterea corupției și simplificarea procedurilor birocratice în sistemul vamal.
- La 17 octombrie Parlamentul a votat o serie de modificări și completări la legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului¹⁴². Printre cele mai importante modificări se numără noii coeficienți care vor fi utilizați pentru calcularea prețului de vânzare a terenurilor aferente obiectivelor privatizate sau care se privatizează. Cei mai mici coeficienți sunt cei aplicați terenurilor din mediul rural, ceea ce va duce la ieftinirea terenurilor aferente. Ministerul Economiei și Comerțului, care a promovat aceste modificări, speră că modificările vor influența pozitiv asupra activității agenților economici și atragerii investițiilor autohtone și străine și extinderea businessului mic și mijlociu.
- Ca urmare a adoptării de către Parlament a unor modificări legislative¹⁴³, producătorii și exportatorii care nu au putut repatria mijloacele valutare provenite din export ca urmare a embargoului comercial impus de Federația Rusă în 2005-2006 nu vor mai fi sancționați. Deși vizează în primul rând producătorii și exportatorii de vinuri moldoveni care au avut de suferit de pe urma acțiunilor efectuate de Federația Rusă, legea stabilește că sancțiunile nu se aplică în general „în cazul imposibilității repatrierii mijloacelor bănești ca urmare a aplicării în țările partenerilor economici externi a unor interdicții nejustificate, confirmate prin hotărâre de Guvern.” Anterior, perioada de repatriere a mijloacelor bănești de către agenții economici care au efectuat tranzacții economice de export al producției alcoolice în Federația Rusă în perioada aprilie 2005 – aprilie 2006 a fost extinsă până la 1 octombrie 2007, dar aceasta nu a rezolvat complet problema. În particular, o bună parte din producția livrată a fost fizic distrusă și cheltuielile efectuate pur și simplu nu mai pot fi recuperate.
- Guvernul a propus un nou instrument de soluționare pe cale amiabilă a litigiilor fiscale. Potrivit modificărilor la Titlul V al Codului fiscal aprobate de Executiv și incluse în capitolul Medierea fiscală litigiile în cauză vor fi soluționate cu ajutorul unei terțe persoane. Proiectul stipulează că mediator în materie fiscală poate fi orice persoană fizică, cetățean al R. Moldova, care asistă contribuabilii și organele fiscale să identifice soluții la problemele iscate în materie de fisc. Mediatorul poate deveni persoana care are deja experiență de cel puțin doi ani în domeniul fiscal, nu are antecedente penale, iar remunerarea lui se face în bază de contract, indiferent de rezultatele medierii. Acordul de împăcare, semnat de părți în urma procedurii de conciliere, este obligatoriu pentru executare, iar în cazul în care una dintre părți nu-și onorează angajamentele asumate, cealaltă parte va insista față de instanța de judecată pentru executarea silită a acordului.
- Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană au în decembrie trei acorduri de finanțare în sumă totală de 141 milioane euro, în contextul Instrumentului de parteneriat și vecinătate europeană (IPVE). Moldova este prima țară cu care Uniunea Europeană semnează acorduri de finanțare în cadrul IPVE. Din punct de vedere a perspectivelor de îmbunătățire a climatului investițional, este esențial că o bună parte din finanțare în cadrul acestor acorduri va fi acordată pentru reabilitarea drumurilor.

¹³⁸ http://bnm.md/md/balance_of_payments, „Balanța de plăți a Republicii Moldova pentru primele 9 luni ale anilor 2007 – 2008 Prezentare standard, succintă”.

¹³⁹ Basa-Press, “Igor Dodon: Investițiile străine directe în economie vor atinge nivelul de 600-650 mln USD, în 2008”, 27/11/2008.

¹⁴⁰ Idem.

¹⁴¹ Printre cele mai importante intrări pe piața moldovenească în trimestrul 4 se numără deschiderea la Bălți a unei filiale a companiei germane „Draxmaier” (deși este evident că investițiile propriu-zise au fost efectuate mai devreme). Compania este specializată în producerea sistemelor electrice pentru industria automobilistică și este furnizor pentru asemenea producători ca BMW, Audi și alții. Intrarea companiei germane a dus la deschiderea a aproape 2000 locuri de muncă, cu perspective clare de majorare a numărului de locuri de muncă.

¹⁴² Legea Republicii Moldova nr.210-XVI din 17 octombrie 2008 cu privire la modificarea și completarea Legii nr.1308-XIII din 25 iulie 1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului.

¹⁴³ Legea nr.209-XVI din 17 octombrie 2008 privind completarea articolului 5 din Legea nr.1466-XIII din 29 ianuarie 1998 cu privire la reglementarea repatrierii de mijloace bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacții economice externe.

- Agenția Națională pentru Protecția Concurenței și-a intensificat activitățile sale orientate spre controlul situațiilor de monopol și eliminarea efectelor negative ale acestora. În septembrie 2008 ANPC a emis IM Apa-Canal Chișinău SA prescripția de a înceta să indice consumatorilor tipurile de apometre care pot fi instalate și de a suporta din resurse proprii instalarea contoarelor. Recent ANPC a obligat ÎS Aeroportul Internațional Chișinău și SA „Taxi-Service” să anuleze contractele de colaborare prin care se limita concurența pe piața serviciilor de taxi.
- La 15 septembrie a intrat în vigoare noua lege cu privire la telecomunicații care a simplificat accesul pe piață pentru operatorii care doresc să presteze servicii de telecomunicații. Noua lege permite pînă și intrarea pe piață a persoanelor fizice în calitate de operatori, cu condiția existenței capacităților tehnice confirmate pentru prestarea serviciilor. Noua lege creează practic cel mai liberal cadru de acces pe piață în comparație cu toate țările din CSI și Europa de Sud-est.

Probleme și deficiențe:

- Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a obligat Guvernul Republicii Moldova să plătească companiei germane „Unistar Ventures GmbH” suma record pentru Moldova de 6,7 milioane Euro. Dacă anterior Moldova pierdea predominant dosare economice care își aveau originea în perioada precedentă venirii la putere a PCRM în 2001, deja încep să apară dosarele – tot mai costisitoare pentru buget public – de care se face responsabilă actuala guvernare. Noul dosar pierdut la CEDO de către Republica Moldova a scos în evidență nu doar problemele grave legate de protejarea investițiilor și proprietății, dar și cinismul unor oficiali publici vizavi de fondurile investitorilor străini.
- Imperfecțiunile sistemului de achiziții publice relevă slăbiciunile ascunse ale climatului investițional moldovenesc și creează probleme majore în relațiile cu finanțatorii. Exemplul cel mai recent a fost cînd în decembrie 2008 Banca Mondială a anulat o suma echivalentă cu 11 mil. dolari din volumul total al creditului în valoare de 16 mil. dolari, acordat Moldovei de Asociația pentru Dezvoltare Internațională (ADI) pentru Programul în sectorul drumurilor. Motivul invocat de Oficiul Băncii Mondiale pentru anularea fondurilor este legat de iregularitățile comise în procedura de selecție a companiei care trebuia să efectueze lucrările.
- Datele preliminare arată că reforma de legalizare a capitalului inițiată în aprilie 2007 și care a s-a sîrșit la 30-31 decembrie 2008 a fost un eșec total. Conform unor declarații ale oficialilor din serviciul fiscal făcute la sîrșitul lunii decembrie, pe parcursul perioadei de legalizare au fost legalizați puțin peste 15,4 milioane USD. Nu este exclus ca în ultimele zile ale lunii decembrie 2008 să fi fost legalizate suplimentar careva sume, dar este clar că performanțele realizate sunt cu mult sub așteptările optimiste ale autorităților anunțate în aprilie-mai 2007.
- Odată începute, amnistiiile fiscale sau cvasi-fiscale cu greu mai pot fi oprite. Acest lucru este demonstrat și de faptul că recent Parlamentul Republicii Moldova a votat restructurarea și anularea datoriilor unor întreprinderi din sectorul energetic față de Ministerul Finanțelor, Moldova-Gaz și Moldtranselectro. Autorii inițiativei date au speculat că adoptarea acesteia este oportună pentru a extinde capacitățile de generare a energiei electrice și modernizarea utilajului existent. Este însă greu de crezut că asemenea forme de suport pot să aibă careva efecte economice pozitive. Aceasta nu îmbunătățește în mod fundamental climatul investițional, în schimb subminează disciplina fiscală.
- Spre regret, rundele de privatizări efectuate în trimestrul 4 al anului precedent au condus la rezultate financiare mult mai modeste decît se aștepta guvernul și agenția pentru proprietatea publică. La runda de licitații din 4-7 noiembrie au fost cumpărate doar șase pachete de acțiuni, din cele 54 scoase la vînzare, fiind încasați doar 4 milioane de lei. Însă la runda din decembrie s-a reușit privatizarea a 5 obiective din cele 10 expuse, fiind încasată suma de 125 milioane lei.
- Compania Air Moldova, Cafeneaua Parlamentului și complexul hotelier „Codru” au fost introduse în lista obiectelor pasibile de privatizare. O decizie în acest sens deja a fost aprobată de Parlament. În același timp, Guvernul a decis să excludă din lista obiectelor pasibile de privatizare Cafeneaua Aparatului Guvernului și Cafeneaua „Sănătate Doina”. Nu sunt clare argumentele care au determinat includerea primelor trei obiective în lista de privatizare și eliminarea celorlalte două.
- La începutul lunii octombrie Uniunea Importatorilor din Moldova a adresat o scrisoare deschisă Primului-ministru al Republicii Moldova, în care î-și exprimau nemulțumirea în legătură cu felul în care a fost introdusă taxa ecologică asupra ambalajului de plastic¹⁴⁴. Din punctul de vedere al importatorilor, aceasta taxă discriminează negativ importatorii, în raport cu producătorii locali care utilizează ambalaj de plastic. Esența problemei însă constă în lipsa dialogului efectiv și sistematic între Guvern și reprezentanții sectorului privat pe marginea mai multor probleme. În vederea creării unui cadru pentru un asemenea dialog a fost aprobată Legea cu privire la transparența procesului decizional. Esența Legii constă și în faptul că autoritățile publice, centrale și locale, sunt obligate să facă publice proiectele de decizii înainte ca acestea să fie adoptate. Publicul va fi chiar anunțat despre inițierea proiectelor. Recomandările cetățenilor și a organizațiile acestora vor fi examinate de autoritățile inițitoare ale proiectelor care vor decide necesitatea includerii în textul final al deciziei.

¹⁴⁴ Publicată în Logos Press nr.36 (772) din 03 octombrie 2008.

Cooperarea dintre agențiile cu competențe în managementul frontierei

Evoluții:

- La 14 octombrie 2008 a avut loc cea de-a 11-a ședință a Consiliului Consultativ al EUBAM prezidată de Șeful Delegației CE în Moldova, DI Cesare de Montis. Este remarcabil faptul că e pentru prima dată când Consiliul și-a desfășurat lucrările la Chișinău, acestea fiind tradițional organizate la Odesa.¹⁴⁵ Consiliul a audiat raportul de activitate pentru perioada iunie-septembrie 2008 care a scos în evidență evoluțiile înregistrate în domeniul cooperării transfrontaliere, în special în cadrul celei de-a 5-a Operațiuni mixte de control la frontieră FOCUS 2. În rezultatul Operațiunii, implementată de către 14 organe de drept din Republica Moldova și Ucraina, în cooperare cu EUBAM, serviciile din Republica Moldova și din Ucraina au depistat în comun 293 de cazuri de contrabandă la punctele de trecere la frontieră și de-a lungul hotarului verde. Valoarea totală a mărfurilor reținute pe parcursul operației depășește 1 milion de Euro. Anumite operațiuni speciale au fost derulate în scopul combaterii traficului de ființe umane, migrației ilegale, și depistării actelor de identitate false. În particular, au fost identificate câteva trasee de migrare ilegală și *modus operandi* ale organizatorilor. În plus, Consiliul a evaluat procesul de implementare a recomandărilor EUBAM, stabilite în mai 2006, încurajând Serviciile Vamale și de Grăniceri din ambele țări să continue implementarea acestora. O următoare evaluare în acest sens va avea loc în noiembrie 2009. De asemenea, Consiliul a aprobat Planul de Acțiuni pentru 2009 care-și propune opt arii de intervenție, printre care prevenirea și investigarea crimelor transfrontaliere, măsuri de contracarare a corupției, eficientizarea controlului la frontieră, precum și contribuirea la soluționarea pașnică a diferendului transnistrean.¹⁴⁶ La ședință a fost prezent și viceprim-ministrul, Ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM, DI Andrei Statan, care a calificat EUBAM drept o istorie de succes care își îndeplinește eficient funcțiile care-i revin în conformitate cu mandatul acordat și a menționat importanța ca Misiunea să rămână pe teren pînă la îndeplinirea tuturor obiectivelor care au mai rămas¹⁴⁷.

Deficiențe și probleme:

- UE trimite mai mulți ofițeri în România pentru a participa la operațiuni de supraveghere a frontierei în vederea diminuării migrației ilegale dinspre RM. Aceasta se datorează faptului că, urmare a aderării României la UE, numărul cazurilor de migrație ilegală s-a dublat în comparație cu anul trecut. România devenind un traseu din ce în ce mai rîvnit mai ales în lumina perspectivelor de aderare a acesteia în 2011 la Spațiul Schengen¹⁴⁸. La moment, la frontiera moldo-română operează Agenția Europeană FRONTEX¹⁴⁹ cu echipament avansat de control, fapt care contribuie la depistarea a tot mai multe tentative de migrație ilegală.

Evaluarea și monitorizarea fenomenului migraționist

Evoluții:

- Comisia Națională pentru Populație și Dezvoltare, prezidată de viceprim-ministrul Victor Stepaniuc, a decis în cadrul ultimei sale ședințe ca proiectul Strategiei Naționale în domeniul securității demografice să fie definitivat pînă la 1 februarie 2009. Documentul prevede direcțiile prioritare de activitate în domeniu pentru perioada 2009–2023, pe termen mediu fiind corelată la acțiunile stabilite în SND. Astfel, au fost abordate, printre altele, necesitățile de construcție a locuințelor sociale, dezvoltarea infrastructurii, asigurării cu apă potabilă și energie, de protecție a mediului, s.a. În același timp, documentul prevede acțiuni de natură să contribuie la creșterea nivelului natalității, a speranței de viață, diminuarea migrației, eficientizarea politicilor de ocupare a forței de muncă etc. În aceeași ședință au fost examinate proiectul Cărții Verzi a Populației, care urmează a fi editată cu suportul UNFPA și procesul elaborării bazelor de date statistice privind persoanele plecate, durata aflării peste hotarele țării și reîntoarcerea lor în țară¹⁵⁰.

Deficiențe și probleme:

- Numărul populației RM cu vîrsta de peste 65 de ani se va dubla în următoarele două decenii, procesul de îmbătrînire avînsînd într-un ritm fără precedent. Aceasta este concluzia unor cercetători de la AȘM, care au constatat că principalul motiv al îmbătrînirii rapide a moldovenilor este migrația masivă. Astfel, în scurt timp, fiecare a cincia persoană din Republica Moldova va depăși vîrsta de 60 de ani. Potrivit academicianului Gheorghe Paladi, procesul de îmbătrînire a populației din RM a început după destrămarea URSS, cînd s-a acutizat sărăcia și a sporit migrația. Foarte mulți dintre cei plecați peste hotare sunt tineri apti de muncă și femei în perioada de reproducere. În mod firesc, plecarea lor din țară a condus la o scădere bruscă a natalității¹⁵¹.

¹⁴⁵ Pentru prima dată Consiliul Consultativ al EUBAM și-a desfășurat lucrările la Chișinău, 14.10.2008, <http://www.info-prim.md/?x=22&y=18364>

¹⁴⁶ EUBAM and partners adopt new measures for 2009 to further improve management of the Moldovan-Ukrainian border, 14.10.2008,

<http://www.eubam.org/index.php?action=show&sid=pdc3aa3pzeixsz4x8uahxywcb4g42tj&id=603>

¹⁴⁷ Andrei Stratan: EUBAM devine o istorie de succes, 14.10.2008, <http://www.mfa.gov.md/noutati/3602/>

¹⁴⁸ The Romanian-Moldavian border – a top concern for the EU, 06.11.2008, <http://soderkoping.org.ua/page21665.html>

¹⁴⁹ Agenția Europeană pentru Managementul Cooperării Operaționale la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene.

¹⁵⁰ Strategia Națională privind securitatea demografică va fi definitivată pînă la 1 februarie 2009, 10.12.2008,

http://www.reporter.md/view_news.php?lang=rom&id=14655&cat=0

¹⁵¹ R. Moldova - în fața unei crize demografice acute, 28.11.2008, <http://www.timpul.md/Article.asp?idIssue=903&idRubric=9302&idArticle=20839>,

Moldovenii riscă să dispară în 50 de ani, 17.12.2008, <http://www.unimedia.md/index.php?mod=home&hmod=newsbyid&id=8699>

- Cetățenii moldoveni care lucrează peste hotare ar putea fi una dintre cele mai ușoare căi prin care criza mondială să ajungă în Moldova. Opinia aparține experților economici Veaceslav Negruță și Sergiu Gaibu, care au declarat în timpul ședinței Clubului de presă din 19 noiembrie că Moldova va resimți din plin efectele crizei în anul 2009. Potrivit experților, un număr mare din moldovenii care muncesc acum în statele europene vor reveni acasă din cauza faptului că patronii le vor cere să cedeze locurile lor de muncă cetățenilor țărilor europene. Această tendință se confirmă printr-o serie de măsuri deja întreprinse de țările de destinație în sensul reducerii ofertelor de muncă pentru angajații străini¹⁵². Întrorși în Moldova, volumul remitențelor va scădea considerabil, iar odată cu acestea va scădea și puterea de cumpărare a moldovenilor. Totodată, se așteaptă o scădere bruscă a nivelului importurilor, mai ales în ceea ce privește bunurile de consum, fenomen care va putea fi explicat prin același lucru – scăderea drastică a puterii de cumpărare a oamenilor. Deși Oficiali moldoveni au declarat în mai multe rânduri că RM nu va fi afectată de criza economică care a cuprins majoritatea statelor lumii, economiștii s-au arătat îngrijorați de faptul că autoritățile moldovene nu vor să recunoască existența crizei în Moldova și nu întreprind toate măsurile necesare de anticipare a impactului acesteia¹⁵³.
- Sute de cetățeni din Moldova au ajuns pe lista neagră a serviciilor de imigrare estoniene, din cauza intrărilor ilegale în această țară. Aproape 2500 de cetățeni străini sunt pe lista neagră a autorităților estoniene și nu mai au dreptul să intre în acest stat. Potrivit revistei „Baltic Business”, cei mai numeroși în această listă sunt cetățenii Federației Ruse, ai Ucrainei, Armeniei, Belorusei dar și din Republica Moldova și Zimbabwe. Reprezentanții Serviciului de Imigrare din Estonia a declarat că aceste persoane au fost incluse în lista neagră din cauza că sunt acuzate de diferite crime, sunt considerate periculoase pentru societate sau pur și simplu au încălcat regulile de imigrare în stat, prin utilizarea actelor false¹⁵⁴.

Colaborarea internațională

- La 25 noiembrie 2008, la Chișinău, a avut loc cea de-a doua Reuniune a Platformei de Cooperare a Parteneriatului de Mobilitate RM-UE, la care au participat reprezentanți ai instituțiilor naționale și ai statelor membre implicate în implementarea Parteneriatului de Mobilitate cu Republica Moldova. Partea moldovenească a informat colegii europeni despre înființarea Comitetului de monitorizare a implementării Parteneriatului, iar reprezentanții UE au prezentat și coordonat cu reprezentanții instituțiilor naționale modalitatea de conlucrare și implementare a propunerilor de proiecte în cadrul Parteneriatului. La finele reuniunii, a fost convenită organizarea următoarei Platforme de Cooperare pe parcursul trimestrului I al anului viitor, precum și elaborarea unui raport pentru anul 2008 privind realizările în domeniul Parteneriatului de Mobilitate RM-UE¹⁵⁵.
- La 5 decembrie 2008, în cadrul vizitei oficiale la Sofia a doamnei Prim-ministru Zinaida Greceanii, a fost semnat un Acord în domeniul securității sociale între RM și Bulgaria. Acesta este primul Acord de acest gen semnat cu unul dintre statele europene și are drept scop asigurarea unui cadru de garanții de securitate socială pentru lucrătorii migranți (și membrii familiilor lor) originari din RM care au activat o perioadă de timp în străinătate. Acordul își propune să contribuie la bunăstarea viitorilor pensionari din categoria lucrătorilor migranți, având drept efect principal protejerea drepturilor și intereselor sociale și economice ale cetățenilor RM care au domiciliu permanent sau își desfășoară o activitate temporară pe teritoriul Bulgariei. Nu cad sub incidența acestui document persoanele neasigurate. Actualmente, RM se află la etapa de negociere a unor acorduri similare cu România, Portugalia, și Republica Cehă. Unele state în care este concentrat un număr mare de cetățeni moldoveni, și-au exprimat disponibilitatea de a încheia acorduri bilaterale cu RM în domeniul securității sociale, între care Grecia, Italia, Letonia, Polonia, Belgia, Luxemburg și Israel¹⁵⁶.
- La 2 decembrie 2008, vice-ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene Valeriu Ostalep a participat la sesiunea a 96-a a Consiliului OIM la Geneva. În acest context, Ostalep a apreciat înalt cooperarea RM cu OIM, în special cu Misiunea de la Chișinău. De asemenea, au fost relevate aspecte ale Parteneriatului pentru Mobilitate cu UE, promovării managementului eficient al migrației, precum și necesității menținerii unui dialog permanent la nivel regional și internațional. De asemenea, vice-ministrul a avut o întrevedere cu ambasadorul William Lacy Swing, noul Director General al OIM, în cadrul căreia au fost discutate realizările Guvernului RM în domeniul migrației, impactul proiectelor comune RM-OIM, precum și perspectivele colaborării bilaterale¹⁵⁷.
- Prim-ministrul Zinaida Greceanii a avut o întrevedere cu Martin Wyss, Reprezentantul Misiunii OIM în Moldova. DI Wyss a remarcat colaborarea fructuoasă stabilită cu Guvernul RM și cu structurile implicate în lupta cu traficul de ființe umane și cu migrația ilegală și a menționat că în ultimul timp Misiunea OIM a înregistrat progrese remarcabile în domeniul obținerii informațiilor despre fenomenele migrației ilegale și a traficului de persoane, fapt ce se datorează conlucrării fructuoase cu structurile guvernamentale și partenerii externi. Totodată reprezentantul OIM a specificat că mai există unele lacune în procesul de unificare a informației, fapt ce generează unele probleme de imagine ale Moldovei în exterior. Reprezentantul OIM a menționat că în prezent OIM se străduie să fie un bun avocat al Moldovei în cadrul structurilor europene, să schimbe părerile preconcepute despre situația în Moldova la capitolul migrație ilegală și trafic de persoane,

¹⁵² Lista profesiilor disponibile pentru angajații străini în Marea Britanie se micșorează, 04.11.2008, http://www.comunicate.md/index.php?task=articles&action=view&article_id=411. Autoritățile Rusiei sînt dispuse să soluționeze situația de criză, care s-a creat pe piața forței de muncă, 06.11.2008, http://newsmoldova.md/news.html?news_id=759353

¹⁵³ Moldovenii aflați peste hotare ar putea importa criza mondială în R. Moldova, susțin experți naționali, 20.11.2008, <http://www.info-prim.md/?x=24&y=19336>

¹⁵⁴ Estonia are o listă neagră cu cetățeni din R.Moldova, <http://garda.com.md/stiri/estonia-are-o-lista-neagra-cu-cetateni-din-rmoldova>

¹⁵⁵ A avut loc o nouă reuniune privind Parteneriatul de Mobilitate, 25.11.2008, <http://www.mfa.gov.md/noutati/472410/>

¹⁵⁶ Între Republica Moldova și Republica Bulgaria a fost semnat un Acord în domeniul asigurărilor sociale, 10.12.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/comunicate/2794/1/3541/>

¹⁵⁷ La Geneva a fost apreciată cooperarea Republicii Moldova cu Organizația Internațională pentru Migrație 02.12.2008, <http://www.mfa.gov.md/noutati/472490/>

inclusiv de copii. Martin Wyss a apreciat extinderea prezenței MPSFC în localitățile rurale ale țării prin instituirea asistențelor sociale și a menționat că instituirea de către Guvern a SNR va conduce la sistematizarea de date și crearea la nivel de Guvern a unui mecanism de coordonare pentru partenerii care activează în acest domeniu¹⁵⁸.

Corelarea legislației interne cu cea europeană

- Parlamentul a aprobat Strategia Sistemului Național de Referire (SNR) pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei pentru anii 2009-2011. Strategia are drept scop integrarea sistemului existent de protecție și de asistență a victimelor TFU în sistemul de asistență socială. Printre măsurile preconizate sunt armonizarea legislației naționale privind prevenirea și combaterea TFU cu legislația internațională, constituirea sistemului național de referire a victimelor și potențialelor victime ale traficului, dezvoltarea sistemului de monitorizare și evaluare a victimelor, dezvoltarea serviciilor de protecție și asistență socială a copiilor și adulților, etc. În acest sens, Strategia constituie un instrument esențial pentru implementarea Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane¹⁵⁹.
- La 25 decembrie 2005 a fost adoptată Legea privind statutul juridic al adopției, care reglementează raporturile juridice privind protecția drepturilor copilului prin adopție, cooperarea autorităților administrației publice cu organizațiile neguvernamentale și cooperarea internațională în domeniu. Potrivit Legii, prioritate se va oferi adopțiilor naționale, iar adopția internațională va fi efectuată doar prin intermediul organizațiilor specializate în adopția internațională înregistrate la Ministerul Justiției. Necesitatea elaborării și adoptării acestei legi a fost determinată de Consiliul Suprem de Securitate, care la o ședință de la începutul anului 2005 a decis că sunt necesare intervenții în domeniul respectiv¹⁶⁰.
- La 12 noiembrie 2008 Guvernul a aprobat Planul Național de Acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011¹⁶¹. Scopul documentului este prevenirea și eliminarea cazurilor de violență împotriva copiilor în diferite medii sociale precum sunt familia, instituțiile de învățământ, instituțiile rezidențiale, societatea. Obiectivele Planului includ armonizarea legislației naționale și dezvoltarea cadrului instituțional pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva copiilor¹⁶². Documentul este relevant și în contextul eforturilor de prevenire a TFU întrucât violența împotriva copilului constituie o cauză a TFU.
- La 18 decembrie 2008 a fost adoptată noua Legea privind azilul în Republica Moldova, care stabilește statutul juridic al străinilor care solicită o formă de protecție în Republica Moldova, statutul juridic al beneficiarilor protecției, procedura de acordare, încetare și anulare a formelor de protecție în Republica Moldova.
- Guvernul a înaintat Parlamentului spre examinare proiectul de Lege privind regimul străinilor în Moldova. Potrivit proiectului, cetățenii străini care au intrat ilegal în RM nu vor mai putea intra în țară pe o perioadă de 10 ani. Documentul conține și interdicții pentru străinii care au intrat legal în Republica Moldova, dar care au încălcat regimul de ședere. Astfel, va fi aplicată interdicția de 1 an - în cazul unei șederi ilegale de la 3 luni la 1 an, interdicția de 2 ani - în cazul unei șederi ilegale de la 1 la 2 ani și interdicția de 3 ani - în cazul unei șederi ilegale de la 2 la 3 ani. Totodată, se va aplica interdicția de 5 ani în cazul șederii ilegale de peste 3 ani, 3 ani - pentru cei care au practicat activitate de muncă în mod ilegal și cîte 5 ani - pentru cei care au comunicat cu premeditare informații personale false și cei care au fost expulzați¹⁶³.

Politicile facilitării regimului de vize

- Cabinetul de miniștri a aprobat la 12 decembrie 2008 o hotărîre pentru inițierea negocierilor asupra proiectului Acordului între Guvernul RM și Guvernul Statului Israel privind călătoriile reciproce fără vize ale cetățenilor RM și cetățenilor Statului Israel¹⁶⁴. Cu acest prilej, vicepremierul Andrei Stratan, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, a menționat că Moldova întreține relații de colaborare fructuoase cu Israel pe plan economic, cultural și uman. În afară de aceasta mulți moldoveni lucrează în Israel, există un grup numeros al persoanelor care au locuit cîndva în RM și mai apoi s-au repatriat, dar păstrează cele mai bune amintiri despre Moldova și ar dori s-o viziteze mai des. Stratan a mai informat că la 20 martie 2008 Israelul a semnat cu Federația Rusă un acord similar, iar în prezent se duc negocieri cu Ucraina¹⁶⁵.
- La începutul lunii decembrie 2009, vice-ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM, Valeriu Ostalep, a întreprins o vizită de lucru în Elveția în cadrul căreia, printre altele, s-a întâlnit cu reprezentantul Departamentului Federal pentru Migrație, DI Laurent Perriard, cu care a discutat posibilitățile aderării Elveției la CCV, precum și eventuala semnare a unui Acord de facilitare a regimului de vize în contextul

¹⁵⁸ Prim-ministrul Zinaida Greceanii a avut o întrevedere cu Martin Wyss, Reprezentantul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Republica Moldova, 03.11.2008, <http://gov.gov.md/md/comunicate/?nid=798017&y=2008&m=11&p=7>

¹⁵⁹ Strategia privind protecția și asistența victimelor traficului de ființe umane a fost aprobată de Parlament 08.12.2008, <http://www.info-prjm.md/?x=&y=19795>

¹⁶⁰ E-journal, an. VI, nr. 129, 1-31.12.2008, <http://www.e-democracy.md/e-journal/20081231/>

¹⁶¹ Hotărîrea Nr. 1344 din 01.12.2008, Publicat : 09.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 218-220, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=329892>

¹⁶² Planul național de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva copilului pentru perioada 2009-2011 a fost aprobat la 12 noiembrie curent, de Guvern, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newslist/1211/1/3495/>

¹⁶³ Străinii care au intrat ilegal în Moldova nu vor mai putea intra în țară timp de 10 ani, 12.12.2008, Reporter.md.

¹⁶⁴ Hotărîre Nr. 1419 din 12.12.2008, Publicat : 19.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 226-229

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=330029>

¹⁶⁵ Cetățenii RM vor avea posibilitate să călătorească în Israel fără vize 11.12.2008, <http://www.infotaq.md/noutati/565693/>

aderării Elveției la spațiul Schengen¹⁶⁶. Partea moldovenească a reiterat că liberalizarea regimului de vize cu statele europene constituie o prioritate pentru autoritățile moldovene¹⁶⁷.

- O delegație condusă de viceministrul Valeriu Ostalep a participat la 19 noiembrie 2008 la Reuniunea Comitetului Mixt RM-UE pentru monitorizarea Acordului privind facilitarea regimului de vize. În cadrul evenimentului au fost aprobate regulile de procedură ale Comitetului. De asemenea, părțile au concluzionat despre necesitatea depunerii de eforturi suplimentare în vederea facilitării obținerii de către cetățenii RM a vizelor pentru statele UE. În acest sens, s-a convenit desfășurarea, în viitorul apropiat, a unei ședințe speciale a Comitetului Mixt la Chișinău¹⁶⁸.

Traficul de ființe umane: tendințe

- În ultima perioadă se constată o tendință de schimbare a profilului infracțional al fenomenului prin reducerea numărului de cazuri de TFU propriu-zis, pe fundalul majorării numărului cazurilor de organizare a migrației ilegale. Aceasta este concluzia Colegiului Procuraturii RM a examinat activitatea procurorilor în domeniul combaterii TFU în 2008¹⁶⁹. Astfel, pe parcursul a 11 luni ai 2008 au fost înregistrate în total pe țară 510 de infracțiuni ce se referă la TFU, în comparație cu 495 de infracțiuni înregistrate în perioada similară a anului 2007. Din numărul total, 209 infracțiuni au constituit cazuri de trafic de ființe umane, 152 – proxenetism, 106 – organizarea migrației ilegale, 28 – trafic de copii, 15 – scoaterea ilegală a copiilor din țară. Acțiunile energice în domeniul combaterii TFU în anul 2008 a fost determinate în mare parte de aprecierea negativă dată în Raportul Departamentului de Stat al SUA din iunie 2008, conform căreia Guvernul nu a întrunit standarde minime și nu au fost stabilite eforturi semnificative în domeniu, RM fiind inclusă în categoria a 3-a de evaluare (cea mai joasă treaptă)¹⁷⁰. Ulterior, în octombrie 2009 Guvernul SUA a reconsiderat clasamentul, plasând Moldova în categoria 2-a de evaluare a Raportului cu privire la traficul de persoane în lume.
- Prin astfel de decizii SUA dorește să atragă atenția asupra acestei probleme globale, să scoată în evidență eforturile comunității internaționale și să încurajeze guvernele străine să întreprindă măsuri efective de contracarare a tuturor formelor de TFU¹⁷¹. Printre pașii pozitivi întreprinși de Moldova pe parcursul anului 2008 se numără reinițierea investigațiilor care implică suspiciuni de complicitate la nivel înalt, precum și inițierea unor noi investigații referitor la presupusa complicitate în trafic a oficialilor din organele de drept. Guvernul Moldovei a făcut deja declarații publice la nivel înalt condamnămnd complicitatea în traficul de persoane, a lansat un cod deontologic pentru angajații organelor de drept, a inițiat procedura de verificare pentru oficialii implicați în combaterea traficului de persoane și a stabilit un mecanism anonim de raportare privitor la complicitate în trafic¹⁷².

Deficiențe și probleme:

- Totodată Canada plasează RM printre primele patru țări furnizoare de ființe traficate în Canada, de rînd cu China, Filipine și România. Acestea sunt concluziile Biroului Național de Statistică privind crimele din Canada. 31 de cazuri de trafic a cetățenilor din țările menționate au fost identificate în mai 2007-2008 de către Biroul de Imigrare din Canada. "Aceste cifre sunt doar un vîrf de aisberg", a comunicat Benjamin Perrin, expert pe problemele traficului din cadrul Ministerului de Imigrare și Cetățenie din Canada. Statisticile urmează a fi prezentate, în scurt timp, la o conferință organizată de către Biroul pentru combaterea TFU din Vancouver¹⁷³.

Prevenirea TFU și asistarea victimelor:

- Pe parcursul perioadei de monitorizare MPSFC a organizat repatrierea mai multor minori, inclusiv din țările UE¹⁷⁴. Cei mai mulți copii în aceeași perioadă au fost repatriați din Federația Rusă¹⁷⁵. Misiunile de repatriere se realizează în baza Regulamentului privind procedura de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți, aprobat de Guvern la 7 august 2008¹⁷⁶. MPSFC organizează misiunile de repatriere cu sprijinul OIM și al Fundației Elvețiene „Terre des Hommes”.
- În perioada 21-22 octombrie 2008, a avut loc Conferința internațională în domeniu anti-trafic cu genericul “Mecanisme Naționale de Referire pentru asistența și protecția victimelor traficului de ființe umane (MNR) – teorie și practică” sub egida MPSFC. Scopul Conferinței a fost analiza experienței a cinci țări europene

¹⁶⁶ Elveția a aderat oficial la spațiul Schengen, 13.12.2008, <http://www.interlic.md/2008-12-13/elvetzia-a-aderat-oficial-la-spatziul-schengen-7748.html>

¹⁶⁷ Valeriu Ostalep made a working visit in Switzerland, 2.12.2008, <http://soderkoping.org.ua/page21988.html>

¹⁶⁸ La Chișinău se va discuta problema facilitării eliberării vizelor, 20.11.2008 <http://www.infotaq.md/noutati/564760/>

¹⁶⁹ Anul 2008 - combaterea traficului de ființe umane, 16.12.08, <http://www.procuratura.md/md/newsst/1211/1/2665/>

¹⁷⁰ Cazurile de trafic de ființe umane propriu-zis sunt în descreștere, pe când cele de organizare a migrației ilegale cresc, 2008-12-16/11:07 <http://www.info-prim.md/?x=&y=19967>

¹⁷¹ Moldova moved up to tier 2 in trafficking in persons, October 10, <http://moldova.usembassy.gov/pr102908.html>

¹⁷² Reinițierea investigațiilor de complicitate la nivel înalt în traficul de persoane, apreciată de Guvernul SUA, <http://garda.com.md/stiri/reinițierea-investigațiilor-de-complicitate-la-nivel-inalt-in-traficul-de-persoane-apreciată-de-guvernul-sua>

¹⁷³ Moldova și România - furnizori de ființe umane ale traficului în Canada, <http://www.civic.md/stiri/moldova-si-romania-furnizori-de-ființe-umane-ale-traficului-in-canada.html>

¹⁷⁴ Un minor, cetățean al Republicii Moldova a fost repatriat din Irlanda, 22.12.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newsst/1211/1/3560/>, Un copil, cetățean al Republicii Moldova a fost repatriat din Regatul Spaniei, 25.12.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newsst/1211/1/3563/>

¹⁷⁵ Șapte copii, cetățeni ai Republicii Moldova au fost repatriați, astăzi, din Federația Rusă, 02.10.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newsst/1211/1/3462/>, Un copil, cetățean al Republicii Moldova a fost repatriat din Federația Rusă, 27.12.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newsst/1211/1/3567/>, Șase copii, cetățeni ai Republicii Moldova au fost repatriați din Federația Rusă, 08.12.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newsst/1211/1/3536/>

¹⁷⁶ Hotărîre Nr. 948 din 07.08.2008, Publicat : 12.08.2008 în Monitorul Oficial Nr. 152-153, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=328840>

selectate (Bulgaria, Belarus, Moldova, România și Ucraina) privind MNR implementate, precum și elaborarea de recomandări pentru implementarea eficientă a MNR¹⁷⁷.

- Pe parcursul lunilor octombrie – decembrie 2008 OIM împreună cu EUBAM a organizat pentru colaboratorii serviciilor de frontieră a RM, României și Ucrainei o serie de sesiuni de instruire la punctele de trecere de la frontiera moldo-română și, respectiv, moldo-ucraineană, precum și la Aeroportul internațional Chișinău privind identificarea victimelor și potențialelor victime ale TFU. Scopul ciclului de instruire a fost îmbunătățirea cooperării transfrontaliere a grănicerilor în domeniul identificării și referirii spre asistență a victimelor și potențialelor victime ale TFU, încorporarea grănicerilor în SNR, precum și sporirea gradului de conștientizare a problemelor ce țin de trafic și migrația ilegală¹⁷⁸.

Coordonarea acțiunilor și combaterea fenomenului

- La 5 și 8 Decembrie 2008 a avut loc ședințele Comitetul Statelor Membre la Convenția CoE privind acțiunile împotriva TFU în vederea alegerii a membrilor GRETA – grupul de experți responsabili de monitorizarea implementării prevederilor Convenției. GRETA urmează să elaboreze rapoarte periodice de evaluare și să înainteze recomandări Statelor Membre care se abat de la prevederile Convenției. Membrii GRETA ai fost aleși pe o perioadă de patru ani începând cu 1 ianuarie 2009. Din partea RM a fost ales DI Vladimir Gîlcă – colaborator al MAI¹⁷⁹.
- După ce RM a fost avansată la categoria a doua de țări în lista de monitorizare a Departamentului de Stat al SUA, la 6 noiembrie 2008 ambasadorul SUA la Chisinau, DI. Asif Chaudhry, a prezentat Premierului Zinaida Greceanii un Plan de Acțiuni în domeniul combaterii TFU. Planul de Acțiuni pune accent pe identificarea continuă a persoanelor cu funcții oficiale, bănuite de implicare în traficul de ființe umane și sancționarea acestora în instanță. De asemenea, Planul prevede elaborarea unui Cod de conduită pentru persoanele implicate în activitățile de combatere a TFU, acordarea de asistență victimelor și protecție martorilor și altor persoane implicate în procesele judiciare, sensibilizarea opiniei publice în legătură cu acest subiect, etc.¹⁸⁰ Zinaida Greceanii a menționat la rîndul ei că autoritățile de la Chisinau conștientizează importanța combaterii TFU și, în vederea îmbunătățirii coordonării acțiunilor anti-trafic, a fost creată o noua funcție de vice-prim-ministru, ocupată de Valentin Mejjnschi¹⁸¹.
- La 28 noiembrie 2008 Cabinetul de Miniștri a adoptat hotărîrea privind constituirea Consiliului de coordonare a activității de prevenire și combatere a criminalității și corupției și a aprobat Regulamentul de activitate și componența nominală a acestuia¹⁸², după cum urmează: vicepremierul Valentin Mejjnschi, procurorul general Valeriu Gurbulea, directorul Serviciului de Informație și Securitate Artur Reșetnicov, ministrul justiției Vitalie Pîrlog, ministrul afacerilor interne Gheorghe Papuc, directorul general al SV Viorel Melnic, directorul general al SG Igor Colenov și președintele Curții de Conturi Ala Popescu. Potrivit Regulamentului de activitate Consiliul va coordona acțiunile organelor de ocrotire a normelor de drept orientate spre combaterea acestor fenomene, în scopul sporirii eficienței lor. În vizorul Consiliului se vor afla, printre altele, TFU și prevenirea migrației ilegale. În opina Guvernului, lipsa de comunicare și coordonare consecventă în domeniul prevenirii și combaterii criminalității și corupției conduce la scăderea încrederii cetățenilor și la erodarea imaginii RM¹⁸³.

¹⁷⁷ La Chișinău s-a desfășurat Conferința Internațională în domeniul anti-trafic, 22.10.2008, <http://www.mpsfc.gov.md/md/newslist/1211/1/3473/>

¹⁷⁸ Comunicat de presă al OIM Chișinău, 17.09.2008, http://www.iom.md/materials/press/2008_09_15_bg_training_rom.pdf

¹⁷⁹ Election of the first composition of GRETA, http://www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Docs/Monitoring/GRETA_en.asp

¹⁸⁰ SUA a înaintat Guvernului de la Chișinău un plan de acțiuni în domeniul combaterii traficului de persoane, 07.11.2008,

<http://social.moldova.org/stiri/rom/163265/>

¹⁸¹ Valentin Mejjnschi a fost numit în funcția de viceprim-ministru, 21.10.2008, <http://www.interic.md/2008-10-21/valentin-mejjnschi-a-fost-numit-in-functzia-de-viceprimministru-6754.html>

¹⁸² HOTĂRÎRE Nr. 1341 din 28.11.2008 Publicat : 05.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 215-217,

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=329877>

¹⁸³ Guvernul a instituit Consiliul de coordonare a activității de prevenire și combatere a criminalității și corupției, 27.11.2008, <http://www.info-prim.md/?x=&y=19521>

Acest raport este publicat în cadrul proiectului „*Relațiile Moldova-UE - Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei Publice asupra Principalelor Evoluții*”. Proiectul este implementat de două organizații neguvernamentale, ADEPT și EXPERT-GRUP și finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Conceptul proiectului a apărut într-un context politic dinamic, determinat de factori politici, economici și sociali. În acest context, implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană este o sarcină complexă și importantă. Guvernul, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisia Națională pentru integrare Europeană și alte autorități publice centrale au rolul principal în implementarea respectivelor reforme și priorități. Dar, un rol important îi revine și societății civile, atât în promovarea reformelor în societate, cât și în monitorizarea procesului de implementare a acestora.

În circumstanțele descrise, proiectul are menirea să creeze un cadru larg și deschis pentru continuarea promovării în societate a dezbaterilor publice largi asupra beneficiilor integrării europene a Republicii Moldova.

Proiectul are două obiective:

Obiectivul 1: Monitorizarea evoluțiilor din cadrul relațiilor UE-RM și realizarea unor analize relevante.

Obiectivul 2: Sporirea sensibilității și a cunoștințelor asupra evoluțiilor politice majore din dialogul RM-UE.

Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT este o organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă și nepartizantă care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. ADEPT a fost înregistrată în ianuarie 2000 și a obținut statutul de organizație de utilitate publică. ADEPT este un centru analitic și practic care oferă expertiză asupra proceselor electorale și democratice din Republica Moldova. Misiunea ADEPT este de a promova și susține participarea cetățenească la toate aspectele vieții publice.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. Fiind o organizație neguvernamentală, EXPERT-GRUP nu este afiliat politic și decide în mod independent asupra strategiei sale instituționale. Misiunea EXPERT-GRUP este de a contribui la dezvoltarea economică și democratică a Republicii Moldova și la consolidarea competitivității sale internaționale. Instrumentele practice prin care EXPERT-GRUP urmărește misiunea sa sînt analizele și cercetările efectuate la standarde internaționale de calitate. Domeniile principale de expertiză ale organizației sînt politicile economice, de integrare europeană, managementul privat și public.